

Karoline Marie Rasmussen

“Jæ prater bræiest på mandager og finest på fredager”

En sosiolingvistisk studie av talemålsvariasjon
blant unge i Eidsvoll

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap

Veileder: Stian Hårstad

Mai 2020

Karoline Marie Rasmussen

“Jæ prater bræiest på mandager og finest på fredager”

En sosiolingvistisk studie av talemålsvariasjon blant
unge i Eidsvoll

Masteroppgave i nordisk språkvitenskap
Veileder: Stian Hårstad
Mai 2020

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for språk og litteratur

Kunnskap for en bedre verden

Tusen takk til ...

... veileder og inspirator Stian Hårstad som gjennom motiverende og humørfylte tilbakemeldinger og smittende faglig entusiasme har ledet meg gjennom denne masterprosessen.

... informantene mine for at dere har stilt opp i flere intervjuer, vist engasjement og gitt av dere selv.

... mine medhjelpere Thea Wehler Knudtson & Caroline Grue for at dere har tatt utfordringa som intervjuere på strak arm. En ekstra takk til Thea for innsiktsfull korrekturlesing.

... kollektivjentene mine for at dere har holdt ut med meg og dialektnerdinga mi under disse omstendighetene med hjemmekontor.

... venner og medstudenter i byen for at dere har bidratt til å gjøre oppholdet i trønderhovedstaden så fint. Daglige lunsjpauser på Dragvoll har vært et overraskende stort savn dette semesteret.

... Tiril Knapperholen Hognestad & Guro Helene Slaatsveen, mine barndomsvenninner. Takk for videosamtaler og dialektdiskusjoner. Dere har bidratt til at jeg har fått større kjærlighet for bygda.

... familien min. En spesiell takk til mamma og pappa for hjerterom, husrom og ellers kloke ord i en masterprosess.

Til slutt et gammelt sitat fra hjembygda, som jeg vil si beskriver masterprosessen på en utmerket måte:

«Viljan dreger hælve lasse»

Trondheim, 15.05.20

Karoline Marie Rasmussen

Innhold

Del I: Introduksjon	1
1 Innledning	1
1.1 Problemformuleringer	1
2 «Grunnlovsbygda» Eidsvoll	3
2.1 Geografisk og samfunnsmessig overblikk.....	3
2.1.1 Geografi og historie.....	3
2.1.2 Næringsveier, utvikling og samferdsel.....	5
2.2 Eidsvollmålet.....	5
2.2.1 Pronomenformer.....	6
2.2.2 Retrofleks flapp [r]– «tjukk l».....	6
2.2.3 Trykkplassering i importord.....	6
2.2.4 Substantivbøyninger.....	7
2.2.5 Andre dialekttrekk.....	7
2.3 Oslo og oslomålet.....	7
3 Teoretisk utgangspunkt	9
3.1 Tidligere forskning om talemålet og talemålsutviklinga på Østlandet.....	9
3.1.1 Ellen Skolseg om romeriksmålet.....	10
3.2 Språk, identitet og sted	11
3.2.1 Tilpasningsteorien	11
3.2.2 Kodeveksling.....	12
3.2.3 Stedsidentitet	13
3.3 Folkelingvistikk og perseptuell dialektologi.....	14
4 Metodisk bakteppe	17
4.1 Valg av metode.....	17
4.2 Rekruttering av informanter og intervjuere	18
4.2.1 Informanter.....	18
4.2.2 Intervjuere	20
4.3 Innsamlingsarbeidet.....	21
4.3.1 Gjennomføring av intervjuene.....	22
4.4 Refleksjoner i etterkant av datainnsamlinga.....	23
4.5 Transkripsjon av datamaterialet	24
Del II: Analyser	27
5 Språklige variabler	29
5.1 Prinsipper for valg av språklige variabler	29
5.2 De språklige variablene	29
6 Informantportretter	31
6.1 «Tobias»	31
6.1.1 Kvantitativ analyse av de språklige realiseringene.....	32

6.1.2 Kvalitativ analyse av språkbruk og språkoppfatninger	35
6.2 «Oda»	37
6.2.1 Kvantitativ analyse av de språklige realiseringene.....	38
6.2.2 Kvalitativ analyse av språkbruk og språkoppfatninger	41
6.3 «Berit»	43
6.3.1 Kvantitativ analyse av de språklige realiseringene.....	44
6.3.2 Kvalitativ analyse av språkbruk og språkoppfatninger	47
6.4 «Bjørnar».....	49
6.4.1 Kvantitativ analyse av de språklige realiseringene.....	50
6.4.2 Kvalitativ analyse av språkbruk og språkoppfatninger	52
6.5 Hva karakteriserer språket til informantene?	53
6.5.1 Tendenser i den språklige variasjonen.....	53
6.5.2 Kodeveksling, kodeblanding eller kodeglidning?	55
7 Sammenfatning og diskusjon: potensielle forklaringsfaktorer.....	57
7.1 Hva kan forklare kodevekslinga?	57
7.1.1 Urbanisering og modernitet.....	58
7.1.2 Topostatisk og topodynamisk personlighet	60
7.2 Oslo som påvirkningsinstans.....	61
7.2.1 Standardisering, regionalisering og nøytralisering	61
Litteratur.....	65
Vedlegg	69
1: Intervjumaler	69
2: Samtykkeerklæring.....	71
Sammendrag.....	73
Masterarbeidets relevans for lektoryrket	75

Del I: Introduksjon

1 Innledning

Ambisjonen med denne masteravhandlinga er å kartlegge språklige forhold blant ungdom som er oppvokst og bosatt i Eidsvoll kommune. *Språklige forhold* betegner jeg her som faktiske språklige realiseringer, samt holdninger og oppfatninger til egen dialekt. Hovedmålet mitt er å tegne et tydelig bilde av den talemålsvariasjonen som Eidsvoll byr på, hvordan ungdommene som er bosatt i området stiller seg til denne variasjonen og hvilke forklaringsmodeller som kan ligge til grunn.

Hovedmotivasjonen for å skrive masteroppgave om eidsvollmålet er at Eidsvoll er et tilnærmet urørt dialektområde blant sosiolingvister. Det har vært liten interesse innad i den sosiolingvistiske vitenskapsdisiplinen for å undersøke østnorske dialekter i utgangspunktet, kanskje spesielt dialekter i nærheten av hovedstaden. Områdene i Oslos periferi har gjerne blitt nedprioritert i talemålsforskninga da forholdene er preget av store språklige variasjoner som følge av massiv sentralisering, tilflytting og økt språkkontakt. Dette har gjort talemålssituasjonen i «Stor-Oslo» innfløkt som studieobjekt fra et dialektologisk perspektiv i nyere tid (Hårstad & Opsahl, 2013).

Siden jeg selv er oppvokst på Eidsvoll, har egeninteresse også vært avgjørende for valg av studieobjekt, da jeg har mye lokalkunnskap både om området og språket. Etter mine år som språkstudent ved NTNU har dessuten interessen for egen dialekt økt i takt med interessen for sosiolingvistikkk for øvrig, og jeg har blitt mer oppmerksom på egen språkvariasjon. Dette har gjort det ekstra spennende og motiverende å forske på den moderne eidsvollsdialekta med sosiolingvistiske briller.

1.1 Problemformuleringer

Det empiriske materialet i dette prosjektet er basert på tolv dybdeintervjuer med totalt fire unge eidsvollinger på 18 og 19 år. Samtlige av informantene har blitt observert i tre ulike situasjoner med tre ulike samtalepartnere fra Oslo og Eidsvoll. Disse kontekstene har videre fungert som forutsetninger for å kartlegge språklig tilpasning og variasjon. Denne datainnsamlingsmetoden tar utgangspunkt i en antakelse om at ungdommer fra Eidsvoll har et varierende språkrepertoar og at Oslo og oslomålet spiller en vesentlig rolle i utforminga av dette repertoaret.

Analysen er todelt: I den første delen av analysen vil jeg presentere fire informantportretter. Her vil individuelle variasjonsmønstre fra de tre situasjonene legges fram sammen med informantenes holdninger og oppfatninger til egen dialekt og dialektvariasjon. I andre del av analysen vil jeg gjøre et forsøk på å forklare de språklige forholdene. Her vil jeg se de fire informantene i et helhetlig perspektiv og drøfte de observerte, språklige forholdene i lys av teoretiske funderinger på individuelt og kollektivt nivå. Teorier om *identitet* og *sted* vil være sentrale holdepunkter for disse drøftingene, i tillegg til informantenes egne oppfatninger om den opplevde, språklige tilværelsen. Avslutningsvis vil jeg se de språklige forholdene i en Oslo-Eidsvoll-dimensjon, og drøfte oslomålets trekkraft på eidsvollungdommers talepraksiser. Problemformuleringene mine er således todelt:

- 1) *Hva karakteriserer talemålet til ungdom fra Eidsvoll og hvilke oppfatninger har de til egen dialekt og dialektvariasjon?*
- 2) *Hva kan forklare informantenes språklige variasjoner?*

Ved å dele problemstillinga og analysen i to vil jeg kunne gjøre analyser med et individuelt og kollektivt fokus. Formålet med prosjektet i sin helhet er ikke å gi en generalisering av en større gruppe eller et språksamfunn, men å få en dypere innsikt og forståelse i fire individers språklige livsverden og -tilhørighet.

2 «Grunnlovsbygda» Eidsvoll

Eidsvoll er vår bygd. Derfor er vi så glad i den. Vi synes at Eidsvoll må være en av de vakreste bygder som finnes [...] Det som først og fremst gir bygda dens «ansikt», er Vorma [...] Ikke noe skaper slikt liv i et landskap som vann. Har du riktig sett Vorma en vakker vår- eller sommerkveld? Sett hvordan himmelen og det nærmeste landskapet speiler seg i den?

(Otto Nordheim, 1967)

Formålet med dette kapittelet er å gi et innblikk i stedet Eidsvoll på et geografisk, historisk, demografisk og dialektologisk plan. Det er mange detaljer som ikke vil bli inkludert, men jeg skal trekke fram noen forhold som kan være med på å danne et overblikk over stedet, og som kan bidra til å kaste lys over språksituasjonen omkring 2020. Siden jeg har som hensikt å forstå språkbruk i lys av samfunnsmessige forhold, blir *konteksten* til et språk, og de menneskene som bruker det, viktig (Hårstad, 2004, s. 8). Overblikket jeg skisserer i det følgende, vil dermed fungere som et bakteppe for den språklige analysen jeg senere skal ta for meg. Jeg vil også gjøre rede for noen tradisjonelle målmerker som gjerne blir forbundet med eidsvollsdialekta.

Avslutningsvis har jeg dessuten valgt å inkludere et eget underkapittel om Oslo og oslomålet. Sett i lys av talemålsutviklinga i regionen og landet de siste generasjonene (se kap. 3.1), må Oslo som kulturelt, politisk og økonomisk sentrum kunne tenkes å fungere som påvirkningsinstans på Eidsvoll og talemålet i Eidsvoll.

2.1 Geografisk og samfunnsmessig overblikk¹

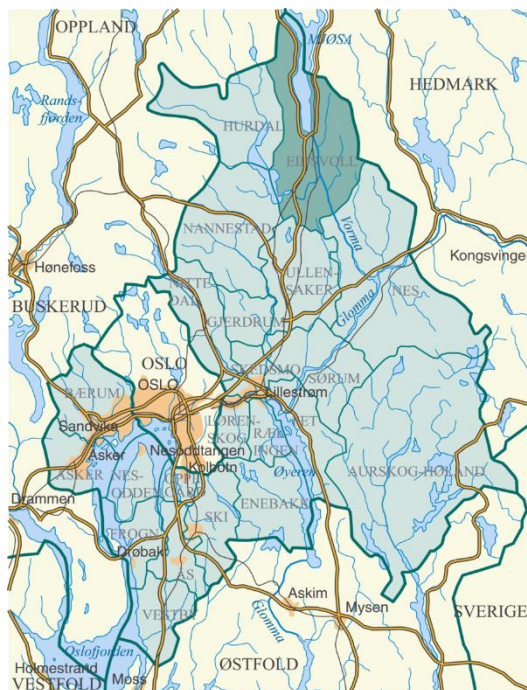
2.1.1 Geografi og historie

Som en del av Oslos nordlige randsone, mellom langstrakte jorder, skogkledder trakter og trafikkunge Europavei 6, finner vi Eidsvoll. Eidsvoll kommune brer seg over den nordligste delen av Viken fylke og utgjør en del av regionen Øvre Romerike. I nord grenser kommunen til Østre Toten og Stange, i øst til Nord-Odal, i sørøst til Nes, i sør til Ullensaker og i vest til Nannestad og Hurdal. I utstrekning har Eidsvoll kommune et areal på 456,5 kvadratkilometer. Kommunen består av en rekke delområder og småbygder som til dels har vokst sammen, deriblant Råholt, Eidsvoll Verk, Dal, Feiring, Langset, Minnesund, Gullverket, Strandsåsen og Morskogen. De ulike delområdene omkranser kommunens administrasjonssentrum med samme

¹ Der ikke annet er oppgitt, er kildegrunnlaget i dette kapittelet hentet fra Store Norske Leksikon, Statistisk sentralbyrå og Eidsvoll kommune sine nettsider.

navn: Eidsvoll, eller Sundet². Gjennom Sundet renner elva Vorma, sideelva til Glommavassdraget, med en lengde på 351 kilometer. Ved Minnesund har Vorma sitt utspring i Mjøsa, Norges største innsjø. Bygdenavnet *Eidsvoll* betyr ifølge Nordheim (1967, s. 6) «vollen ved eid». Navnet har sitt opphav fra tidligere da man måtte dra båtene over vollen ved kirken (eidet), fordi vannveien nedover Mjøsa og Vorma ble avbrutt av Sundfossen.

Det er 25 436 innbyggere i Eidsvoll kommune (2019), og de aller fleste av dem er bosatt i tettbebygde strøk. Råholt, Eidsvoll Verk, Dal og Sundet er de delområdene med høyest befolkningstetthet i kommunen, Råholt med ca. 13 500 innbyggere, Sundet med 5 000. Ved Råholt møtes Eidsvoll og Ullensaker kommune og E6³ leder veien sørover mot Jessheim og Oslo Lufthavn. Store deler av Eidsvolls landareal består dermed av spredt bebyggelse. Dette er blant annet et resultat av store skogområder i østlige og nordvestlige deler av kommunen, men i all hovedsak er det en konsekvens av politiske mål om fortetting rundt knutepunktene ved togstasjonene på Råholt og i Sundet. En stor andel av Eidsvolls befolkning jobber nemlig utenfor kommunen.

Kart over det som tidligere var Akershus fylke. Eidsvoll kommune er markert i mørkegrønt.

Stedet Eidsvoll har en sentral plass i Norges historie. Det er ikke uten grunn at ordene «Velkommen til Grunnlovsbygda» pryder skiltene ved kommunegrensene. I 1814 gjestet Riksforsamlingen Eidsvollsbygningen, som gjennom sitt grunnlovsarbeid bidro til å sikre norsk selvstendighet. Eidsvollsbygningen er en kulturattraksjon som årlig trekker til seg en rekke turister (80 000 i 2018). I 1854 åpnet Hovedbanen som ble Norges første jernbanestrekning mellom Eidsvoll og Oslo (daværende *Christiania*). To år senere, i 1856, ble Skibladner, Norges eldste operative hjuldampere i drift, satt på Mjøsa og kjørte sin første rute mellom Eidsvoll og Hamar, noe den fremdeles gjør i dag. Eidsvoll kan derfor by på en rik kultur- og samferdselshistorie.

² Når jeg i denne fremstillinga benytter meg av betegnelsen *i Eidsvoll*, henviser jeg til kommunen i sin helhet, mens *på Eidsvoll* eller *Sundet* viser til kommunesenteret.

³ E6 gikk tidligere gjennom tettstedet Råholt, men ble på 80-tallet lagt utenom i en egen trasé.

2.1.2 Næringsveier, utvikling og samferdsel

Tradisjonelt har jord- og skogbruk vært Eidsvolls viktigste næringskilde. Trelastindustrien var en av de første etablerte industriene i Eidsvoll. Etter andre verdenskrig opplevde Eidsvoll kommune imidlertid stor nedgang i primærnæringene. I 1960 begynte kommunen å kjøpe opp arealer som kunne benyttes til bolig- og/eller industriområder, i håp om at ikke innbyggerne skulle flytte fra bygda. Dette ble tatt dårlig imot av mange lokale innbyggere, fordi de var redde for at industrialiseringa ville endre hele bygdemiljøet. Fremveksten av industrier i Eidsvoll absorberte mye arbeidskraft, og gjorde at folketallet holdt seg ganske stabilt. Brødrene Finsbråten startet blant annet opp bedrift i Eidsvoll i 1951 og bidro til en ganske omfattende kjøttindustri i kommunen (Flyen, 2005).

Siden etterkrigstiden har det vært en jevn økning i befolkningsveksten, fram til omkring 1998. I 1998 åpnet Oslo Lufthavn (daværende *Gardermoen*) og tilhørende Gardermobanen, som sikret høyhastighetstransport mellom Oslo S, Oslo Lufthavn og Eidsvoll. Fra 1998 til 1999 skjøt befolkningsveksten i kommunen fart⁴. Flyplassen er sannsynligvis en av hovedårsakene til at befolkningsveksten i kommunen ekspanderte på slutten av 1900-tallet og starten av 2000-tallet. Eidsvoll er i dag et attraktivt sted å bosette seg for pendlere som jobber i Oslo og omegn. Fra Råholt er det kun 15 kilometer, en seks minutters togtur, inn til Oslo Lufthavn, som i dag er en av Norges største arbeidsplasser. Lignende tar en togtur Råholt – Oslo S 30 minutter. Våren 2020 planlegges det dessuten utbygging av jernbane med dobbeltspor hele veien fra Eidsvoll til Oslo S, et prosjekt som er planlagt ferdig høsten 2023. Prosjektet er en del av BaneNor sin *InterCity*-utbygging, en satsing som skal gi halvannen million innbyggere på Østlandet raskere reiser og flere avganger (banenor.no).

2.2 Eidsvollmålet

Formålet med denne delen er å plassere Eidsvoll i et dialektlandskap. Jeg har måttet være selektiv, og har derfor valgt å legge vekt på noen tradisjonelle språkvariabler jeg selv har erfart er sensitive for variasjon. Jeg har først og fremst fokusert på trekk som kan være aktuelle blant språkbrukerne i dag. Enkelte av de følgende variablene er også de jeg vil benytte meg av i analysen på et senere tidspunkt.

Rent dialektologisk kan man si at Eidsvoll ligger plassert i det midtøstlandske dialektområdet, opp mot grensen til det nordøstlandske. Det midtøstlandske rommer Oslo og nærliggende distrikter, inkludert Ringerike, deler av Buskerud, Romerike og Hadeland.

⁴ Innbyggertall i 1997: 16 873, i 1998: 16 979 og i 1999: 17 203 (SSB.no)

Dialektene på Romerike blir gjerne omtalt som en del av flatbygdmåla (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 55). Det midtøstlandske dialektområdet har tradisjonelt fungert som et overgangsområde mellom de sørlige og de nordlige dialektene. Eidsvoll ligger på grensa til det nordøstlandske og har dermed tradisjonelle trekk fra begge dialektområder.

I det følgende vil jeg presentere noen utvalgte språktrekk fra eidsvollsdialekta. De fire førstnevnte kategoriene sammenfaller med de de språklige variablene jeg har valgt meg ut dette prosjektet. Disse vil bli gjort videre rede for i kapittel fem. Der ikke annet er oppgitt, er informasjonen i det følgende hentet fra Sundli (1941), Helleland & Papazian (1981), Nordheim (1967) og Skjekkeland (1997).

2.2.1 Pronomenformer

I det midtøstlandske dialektområdet benyttes det som regel ulike varianter med *j*-lyd (*je*, *jæ* og *jæi*) i 1. person pronomen entall. I Eidsvoll har man tradisjonelt sagt *je*, men i dag er det formene *jæ* og *jæi* som dominerer. Det er ikke alltid like enkelt å skille de to formene fra hverandre, og ofte kan det være trykkforhold og lingvistisk kontekst som kan være avgjørende for hvilke av formene som benyttes. I 3. person pronomen benyttes tradisjonelt *han* og *hu* i entall og *dom* i flertall. Tradisjonelt benyttes flertallsvarianten i både subjekts-, og objektsposisjon (*dom* – *dom*), men varianten *dem* (*dem* – *dem*) er utbredt ved siden av den skriftnære varianten *di* (*di* – *dem*).

2.2.2 Retrofleks flapp [ɾ]– «tjukk l»

Retrofleks flapp, eller «tjukk l», er et målmerke som definerer store deler av Østlandet. I Norge har den retroflekse *l*-en to opphav: «Tjukk l» fra eldre *l*, slik som i *soɽ* (sol)⁵ og *brå* (blå) samt «tjukk l» av eldre *rð* i ord som *gåɽ* (gård, norr. *garðr*) og *har* (hard, norr. *harðr*). Ofte oppstår en retrofleks flapp etter lang [a:], [o:], [u:], [æ:] [ø:] og [å:], men den kan også oppstå sammen med konsonanter. Både «tjukk l» av eldre *l* og av eldre *rð* er tradisjonelt en del av eidsvollmålet.

Jahr (2019, s. 188) beskriver hvordan «tjukk l» kan få en retrofleks *rn*-utlyd [ɾ] som en morfofonologisk regel: en *daɽ* (dal) – *daaŋ* (dalen) og en *skoɽe* (skole) – *skooŋ* (skolen). Disse retroflekse utlydene finner vi også i det tradisjonelle eidsvollmålet.

2.2.3 Trykkplassering i importord

I norsk er det to ulike prinsipper som gjelder for plasseringa av *trykket* i importerte ord. Trykket kan enten plasseres på rotstavelsen, som i *'transport* og *'studere*, eller på endestavelsen, som i

⁵ Heretter vil ord som kan være vanskelig å forstå, gjengis i bokmålsformen i parentes.

transp'ort og *stud'ere*, slik trykket opprinnelig fordeles i långiverspråket (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 48). I likhet med andre østlandsdialekter, har det i tradisjonell eidsvollsdialekt vært vanlig å plassere trykket på rotstavelsen.

2.2.4 Substantivbøyninger

Når det gjelder substantivbøyninger, kan en si at Eidsvoll, som de andre flatbygdene, tradisjonelt karakteriseres av den samme endelsen i bøyinga av hunkjønnsord i entall og hankjønns- og intetkjønnsord i flertall. Tradisjonelt har alle *a*-endelser. De vil dermed bøyes på følgende måte: *ei bok* – *boka* (f./m. sing.), *et hus* – *husa* (n. plur.) og *en hest* – *hesta* (m. plur.).

2.2.5 Andre dialekttrekk

Andre tradisjonelle dialekttrekk som fremdeles er fremtredende i eidsvollmålet, er vokalismen. Dette gjelder for eksempel senkninga av gammel kort *e* til *æ* i ord som *ælj* (elg) eller *dialækt* (dialekt). Norrøn kort *o* kan også bli til *ø*, slik som i *gørv*. Tradisjonelt har det dessuten forekommet diftonger, både *ei*, *au* og *øy*, slik som i *bæin* (bein), *lauk* (løk) og *døy* (dø), men i dag er det stort sett diftongene med *ei* som benyttes av den yngre generasjonen i ord som *stæin*, *bæin*, *ræin*, *væit* også videre. Mange av *au*- og *øy*-diftongene har blitt monoftongerte til *løk* og *dø*, men noen av dem eksisterer fremdeles, for eksempel i *røyk*.

Ellers er bøyinga av sterke verb et annet karakteristisk trekk, for eksempel *å kåmme*, *å drive* eller *å finne*. Tradisjonelt blir disse bøyd med *i*-suffiks i perfektum partisipp på følgende måte: *kømmi*, *drivi* og *fønni*. *I*-suffikset står fremdeles ganske sterkt til tross for at vokalismen ikke er like gjeldende, i dag er det variantene *kåmmi*, *drivi* og *finni* som eksisterer side om side med de skriftnære *kåmmet*, *drevet* og *funnet*.

2.3 Oslo og oslomålet

Oslo er Norges hovedstad og landets største by med 693 491 innbyggere per fjerde kvartal i 2019. Innbyggertallet i byen ble syvdoblet under industrialiseringa på midten av 1800-tallet og fram til 1900, særlig langs Akerselva der det vokste fram et rikt industriliv. Dette resulterte i at mange arbeidere bosatte seg i nærheten av elva, mens det i vestlige bydeler i hovedsak bodde folk fra høyere samfunnslag (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 85). Denne todelinga mellom øst og vest har også preget oslomålet, og lenge har det eksistert to talespråksvarieteter i byen: Oslo-øst-målet, det «folkelige bymålet» eller det Amund B. Larsen (1907) omtalte som

«vulgærsproget», på den ene siden, og Oslo-vest-målet, «talt riksmål» eller «dannet dagligtale» på den andre⁶.

Todelinga eksisterer til en viss grad fremdeles i Oslo, både sosiokulturelt og -lingvistisk. Likevel ser det ut til at dette skillet har blitt betydelig mindre, og at de to talemålene konvergerer, noe Larsen selv var en av de første til å dokumentere allerede på starten av 1900-tallet. Av nyere forskning som dokumenterer denne konvergeringa, kan jeg nevne Opsahl og Røyneland (2009) og Stjernholm (2013). Hovedmotsetningene har dreid seg om at «østtrekk» gjerne har hatt større sammenfall med de talemålene som har vært i bruk i lokale, omkringliggende områder, mens de typiske «vesttrekkene» har hatt sammenfall med skriftnære varianter, ofte med dansk opphav. Dagens oslomål preges derfor av stor variasjon. Stjernholm (ibid., s. 51) argumenterer for at trekk som tradisjonelt har vært assosiert med øst eller vest, i dag kan ses på som et uttrykk for sosial tilhørighet og valg av livsstil heller enn oppvekststed.

I tillegg til å være Norges hovedstad er Oslo regionsenter for Romerike og Eidsvoll kommune. Det kan tenkes at Eidsvoll nærmest fungerer som en *forstad* til Oslo. Selv om kommunen ikke er innlemmet i byen rent geografisk, vil jeg påstå at Eidsvoll på mange måter er en del av hovedstaden både i økonomisk og sosial forstand. Eidsvoll ligger i et *mellomland*, det er et område mellom by og bygd og et sted mange velger å bosette seg mens de jobber i Oslo (Myhre, 2008, s. 12). Oslo som kulturelt, politisk og økonomisk sentrum, må derfor kunne tenkes å fungere som påvirkningsinstans på talemålet i Eidsvoll.

⁶ Jeg vil videre i denne fremstillinga bruke betegnelsene «Oslo-øst-varieteteten» og «Oslo-vest-varieteteten» om de to varietetene.

3 Teoretisk utgangspunkt

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere noen teoretiske perspektiver jeg anser som relevante for mitt prosjekt. Innledningsvis vil jeg kortfattet gjøre rede for noen generelle tendenser i talemålsutviklinga i Norge, før jeg beveger meg inn på det østlandske området mer spesifikt. Jeg vil ta utgangspunkt i resultater fra tidligere forskning som sier noe om utviklinga av dialektene på Østlandet. Resten av kapittelet vil inneholde teoretiske betraktninger innenfor perspektiver på språk og identitet, nærmere bestemt *tilpasningsteorien*, *kodeveksling* og *stedsidentitet*. Dessuten vil jeg se nærmere på det sociolingvistiske forskningsfeltet *folkelingvistikk*. Kapittelet fungerer som et teoretisk bakteppe for analysene i kapittel seks og syv.

3.1 Tidligere forskning om talemålet og talemålsutviklinga på Østlandet

Dialektene i Norge har gjennomgått store endringer i løpet av kort tid. Anders Steinsholt var en av de første til å dokumentere dette, da han i 1964 kunne fastslå at det tradisjonelle hedrumsmålet var mer eller mindre fullstendig overtatt av det regionale bymålet i Larvik (Steinsholt, 1964). Ved å gjennomføre nøyaktig samme undersøkelse på hedrumsmålet med tretti års mellomrom fikk han mulighet til å dokumentere språklige endringer i lokalsamfunnet i *faktisk tid* (Mæhlum & Røyneland, 2012, s. 124). Resultatene han fant, var nyskapende og bidro til å gi innsikt i den norske talemålssituasjonen. Gjennom studiene dokumenterte Steinsholt (1972) noe de fleste norske språkforskere i dag enes om: At folk benytter seg av færre markante og geografisk begrensede dialekttrekk til fordel for flere regionale og standardiserte varianter, at dialektene «forsviner». Det foregår en *dialektnivellering* og en *standardisering* (Mæhlum, 2002).

Den språklige nivelleringsprosessen er et resultat av økt industrialisering, urbanisering og globalisering. Folk har blitt mer mobile, både geografisk, sosialt og mentalt. Dette har ført med seg økt språk- og dialektkontakt og gjort at nye talemål har oppstått, samtidig som tradisjonelle trekk har kapitulert til fordel for regionale og/eller nasjonale språkvarianter (Røyneland, 2018, s. 243). Etter Steinsholt (1964) sin studie har mange norske dialektologer og sociolingvister fulgt denne utviklinga, spesielt i de østlandske dialektområdene. Vikør (1999) skriver at yngre generasjoner på Østlandet legger om til det han omtaler som et «bokmålsnært talemål», hvor markerte dialekttrekk byttes ut med modifiserte varianter, og at utviklinga ser ut til å gi størst utslag nær hovedstaden. Denne tendensen dokumenteres blant annet også i

Papazian (1997) sin studie fra Numedal, Thoengen (1994) sin studie fra Hallingdal og Langli (2002) sin hovedoppgave om hedmarksdialekta i Vang.

Nivelleringsprosessene og standardiseringsprosessene som foregår i Norge, kan ses i sammenheng med en «sentrum–periferi»-dimensjon (Mæhlum 2002). En sentrumsdannelse vil ha stort potensial i å påvirke et gitt «perifert» område. Denne sentrumsdannelsen blir igjen påvirket av nærmeste større by. Slik foregår det en regionaliserings- og standardiseringsprosess preget av et statusforhold, hvor talemålene med høyest status også er de som får størst trekkraft. I Norges tilfelle er det det bokmålsnære, standardnære målet i Oslo som har plass øverst i «prestisjehierarkiet» (ibid., s. 69). Denne nivelleringsprosessen har imidlertid betydelige forskjeller regionalt. I det østnorske området nær hovedstaden ser det ikke ut til at det er det bokmålspregede talemålet som er standard, men heller den mer «folkelige» standardvarietetten, skriver Mæhlum (ibid., s. 72), noe Ellen Skolseg også viser til i sin hovedoppgave om romeriksmålet.

3.1.1 Ellen Skolseg om romeriksmålet

Det er ikke gjort så mange forsøk i å beskrive talemålsutviklinga på Romerike i nyere tid. Ellen Skolseg sin hovedoppgave (1994) og artikkel (2000) om romeriksmålet er det nærmeste jeg kommer nyere forskning på dialektområdet Romerike. Skolseg sin forskning har stor overføringsverdi til mitt prosjekt, da hun både kartla romeriksmålets utviklingstendenser, og språkholdningers og språkidentitetens rolle i valg av verbale strategier. I hovedoppgaven fra 1994 intervjuet hun 25 informanter med varierende alder fra Lørenskog, Gjerdrum, Nannestad og Eidsvoll kommune. Resultatene fra undersøkelsene viser at både alder og nærhet til Oslo er avgjørende for informantenes språklige realiseringer. Jo yngre informantene er, og jo nærmere Oslo de er bosatt, jo mer standardnært er språket deres. Eidsvollinformantene benytter seg i dette tilfellet av de mest tradisjonelle formene av informantene i undersøkelsen.

Skolseg (1994) kartla også språkholdninger på Romerike. Så godt som alle informantene i undersøkelsen var negative til oslomålet, og da særlig det «fine» oslomålet. Informantene påpekte at det var stor forskjell på deres eget talemål og bymålet, men omtalte sitt eget språk som «bare litt breiere». Likevel strødde ikke informantene om seg med positivt ladede ord om egen dialekt, og de kommuniserte ikke direkte misnøye til «dialektuttynning». Språket til informantene var riktignok ikke preget av fullstendig standardisering. De unge informantene hadde *a*-endinger i substantivbøyinga (*jenta, bila, husa*), *a*-endinger i pronomen (*denna, detta*) og *a*-endinger i svake verb (*kasta*). I tillegg sa de *sjør* og *hu* og benyttet seg av diftonger i bøyingsformer som *væit, bræi* og *skræiv*. De aller fleste hadde også trykk på

førstestavelser i importord, slik som i 'banan og 'dialekt, samt at de benyttet seg av «tjukk l» av eldre l. Det trekket som var minst fremtredende, var «tjukk l» av eldre rð. Skolseg konkluderte slik med at det var det «folkelige oslomålet» som hadde størst påvirkningskraft og aksept hos ungdom på Romerike i 1994. Selv om arbeidet til Skolseg fremdeles er relevant, har det riktignok gått 26 år siden det ble publisert, noe som tross alt nesten innebærer en hel generasjon. Det er grunn til å tro at det har skjedd en rekke endringer i området i løpet av denne perioden.

3.2 Språk, identitet og sted

Studiet av samspillet mellom språk og identitet har lange tradisjoner innenfor sosiolingvistikken. Sosiolingvisters interesse for dette forholdet er ikke tilfeldig, da det er en forestilling om at «et individs subjektive opplevelse av sin egen sosiale og kulturelle tilhørighet langt på vei [vil] være bestemmende for hvilke atferdsmønstre vedkommende faktisk velger – også språklig» (Mæhlum, 2008 s. 125). *Intraindividuell* språkvariasjon er derfor sentralt innenfor forskninga om språk og identitet.

Det er flere måter å tilnærme seg begrepet *identitet* på. Den konstruktivistiske identitetsoppfatninga betrakter identitet som noe som «konstrueres og konstitueres underveis, avhengig av ytre forhold, og den er følgelig foranderlig» (ibid., s. 109). Denne identitetsoppfatningen står i motsetning til den essensialistiske, hvor identitet blir forstått som en uforanderlig, iboende kjerne. I denne oppgaven vil jeg først og fremst lene meg på den konstruktivistiske identitetsoppfatninga, men med et nyansert blikk, noe som innebærer at jeg anser identitet som en syntese av de foregående beskrivelsene. Slik forstår jeg språkbruk delvis som en *refleksjon* av identitet eller tilhørighet, men òg som en måte å *skape* egen identitet på. Intraindividuell språkbruk kan slik forstås som en *stil*.

Stilbegrepet har blitt mer relevant innenfor sosiolingvistikken etter at man har sett at språk ikke bare gjenspeiler allerede eksisterende sosiale kategorier, slik tidlig, labovsk variasjonslingvistikk hevdet, men òg må forstås som en inngangsportale til individers dannelse av personlig identitet og subjektive måter å forstå seg selv og verden på (Schilling-Estes, 2002, s. 201). I det følgende skal jeg se nærmere på noen innfallsvinkler i forståelsen av språk og identitet.

3.2.1 Tilpasningsteorien

The interpersonal speech accommodation theory, eller *den språklige tilpasningsteorien*, er en teori som tar utgangspunkt i et «ønske om å kunne forstå og forklare de individuelle vekslingene

vi som språkbrukere ofte foretar, som når vi varierer talemålet vårt avhengig blant annet av hvem vi snakker med» (Mæhlum, 2008, s. 112). Innenfor teorien snakker man gjerne om to strategier å tilpasse seg på, det være seg *konvergering*, som forenklet innebærer en form for språklig nedtoning av språklig avstand til samtalepartner, og *divergering*, som innebærer en form for fremheving av språklig avstand. En grunnleggende tanke i tilpasningsteorien er at den betrakter språklig atferd som en form for sosial respons. Konvergering trenger imidlertid ikke reflektere et ønske om å nærme seg samtalepartner, men kan også være en måte å distansere seg fra sin sosiale tilhørighet på. Slik tolkes språkbrukerens verbale strategier som uttrykk for identifikasjon med, alternativt distanse til, andre mennesker, ofte som resultat av språkbrukerens ønske om å bli oppfattet på en viss måte (ibid.). Samtalepartner har derfor en sentral rolle i denne teorien.

Tilpasningsteorien vil være relevant for meg og mitt prosjekt, da et av mine sentrale holdepunkter nettopp er samtalepartnerens rolle i forsøk på å frembringe språklig variasjon i retning det «eidsvollske» og det «osloske». Tilpasningsteorien kan være med på å forklare de språklige tilpasningene den enkelte informant gjør i samtalsituasjonen.

3.2.2 Kodeveksling

Begrepet *kodeveksling* er omdiskutert innenfor den sosiolingvistiske vitenskapsdisiplinen. *Kode* refererer gjerne til en lingvistisk varietet, for eksempel et språk eller en dialekt. Forenklet kan man dermed si at kodeveksling innebærer at en språkbruker gjør en veksling mellom ulike språk eller dialekter. John Gumperz (1982, s. 59) bruker begrepene *conversational code switching* (kodeblanding) og *situational code switching/alternation* (kodeveksling) for å skildre variasjonen som kan oppstå i møte med etablerte varieteter. *Kodeblanding* kan forstås som en kombinerende av ulike språkkomponenter *innenfor* én og samme kontekst, mens *kodeveksling* i motsetning refererer til en tydelig veksling eller alternering mellom to varieteter ved *skifte* av kontekst. Termene «blanding» og «veksling» trenger imidlertid ikke stå i en klar dikotomi til hverandre, da de begge går innenfor et individuelt repertoar, hevder Mæhlum (1992). Det kan derfor være sannsynlig at en språkbruker både veksler og blander på samme tid, slik informantene i studien til Røyneland (1994) gjør. Røyneland utsetter informantene for to språkkontekster med én intervjuer fra Oslo og én intervjuer fra Ulsteinvik. Det viser seg at informantene veksler mellom sunnmørsvarianter og oslovarianter *innad* i både ulsteinsituasjonen og oslosituasjonen. De kodeblender og kodeveksler på samme tid (ibid., s. 206).

I denne oppgaven vil det være relevant å se nærmere på kodeveksling og kodeblanding som begreper, da jeg utsetter informantene for tre kontekstuelle situasjoner med intervjuere som har ulik dialektal bakgrunn. Det er nærliggende å tro at det både vil opptre kodeblanding og kodeveksling hos informantene fra Eidsvoll. Her er det verdt å nevne at oslovarietetten og eidsvollsvarietetten er to svært nærliggende varieteter som tradisjonelt innehar flere av de samme dialektvariantene. Dette vil selvsagt gjøre det enda mer utfordrende å skulle vite akkurat når det foregår et skifte mellom to varieteter.

3.2.3 Stedsidentitet

At det er en kobling mellom menneske, språk og *sted* er en grunnleggende tanke i vestlig, moderne tenkning. Denne sammenkoblingen er gammel og ble særlig dyrket i nasjonalideologisk tenkning på tidlig 1800-tall (Quist, 2017). Innenfor tidlig dialektologi og sosiolingvistik har det vært stor interesse for å forske på språk og sted, en interesse som ser ut til å ha blitt gjenopptatt også i den moderne sosiolingvistikken. Pia Quist hevder at forskning om menneske og sted ikke må nedprioriteres, da forestillingen om at det er en kobling mellom mennesker, steder og språk, fremdeles lever i beste velgående. Hun peker på hvordan stedsbegrepet har fått økt betydning innenfor moderne sosiolingvistik på følgende måte:

Globalisering er ikke kun med til at accelerere dialektnivellering, men kan på samme tid være med til at fremhæve betydningen af og den performative effekt ved at benytte regional dialekt [...] Sprogbrugere i det 21. århundrede anvender nemlig dialekt som en stilistisk ressource (2017, s. 57).

Ifølge Quist (ibid.) får bruken av dialektale uttrykk større effekt og betydning i den globaliserte tilværelsen, og dialekter og dialektvarianter kan brukes som en stilistisk ressurs i utformingen av den enkeltes identitet. Påstandene til Quist kan overføres til Norge, men gjelder sannsynligvis på en litt annen måte her til lands enn i Quists Danmark, ettersom nordmenn omgir seg med større geografisk språkvariasjon enn i nabolandene, og dialektal variasjon sannsynligvis er mer utbredt og akseptert her. Selv om det kanskje ikke er enorme språkforskjeller innenfor «Stor-Oslo», betyr likevel ikke det at den variasjonen som finnes er uvesentlig. Kanskje vil nettopp små detaljer bli enda mer betydningsfulle, fordi de stikker seg så voldsomt ut fra et stadig mer homogenisert språklandskap.

Mange sosiolingvister som har studert forholdet mellom språk og sted, har sett på forbindelsen mellom graden av stedstilhørighet og bruken av tradisjonelle dialektformer. Etter

hvert har det blitt påvist en korrelasjon mellom en «oppretholdelse av tradisjonsformer og sterk lojalitet til og identifikasjon med lokalmiljøet» (Hårstad, 2010, s. 308). Dette innebærer en oppfatning om at sterk lokal identitet (*lokal orientering*) vil ha som resultat at språkbrukeren benytter seg av flere lokale dialekttrekk, og motsatt vil svak lokal identitet (*supralokal orientering*) medføre at språkbrukeren benytter seg av færre lokale talemålsvarianter. I mitt tilfelle vil det dermed være forventet at eidsvollungdom med større tilknytning til lokalbygda benytter seg av flere eidsvollsvarianter enn hva ungdom med svak lokal identitet gjør.

Jeg har valgt å benytte meg av begrepene *topostatisk* og *topodynamisk* (Thun, 1996) for å kunne identifisere individenes tilhørighet til lokalsamfunnet. I et slikt perspektiv antas språkbrukere med en sterk *lokal* orientering og som tenderer til å identifisere seg med tradisjonelle normer og vaner (topostatisk), også å holde fast på lokale, tradisjonelle språkdrag. I motsetning vil språkbrukere med en *supralokal* orientering (topodynamisk) oppleve en sterkere tilhørighet til det urbane og også benytte seg av flere modifiserte språkvarianter. Riktignok kan ikke individer karakteriseres som utelukkende topostatisk eller topodynamisk, i all hovedsak havner de fleste et sted mellom to ytterpunkter (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 73). I intervjuene blir lokal tilhørighet og tanker om fremtidig bosituasjon tematisert for å kunne kartlegge i hvilken ende av skalaen individene hører mest «hjemme».

3.3 Folkelingvistikk og perseptuell dialektologi

Den tradisjonelle sociolingvistikken har vært lite opptatt av folks meninger om eget talemål, skriver Rune Røsstad (2002, s. 192), da det har vært en mistro til at folks rapporterte språkbruk kan fungere som belegg for forskning. Likevel er det et faktum at folk flest har meninger, oppfatninger og holdninger knyttet til språkbruk, språkvariasjon og språkendring. De senere årene har derfor aksepten og interessen for å undersøke nettopp disse oppfatningene vært økende blant sociolingvister. Denne måten å studere språk på omtales gjerne som *folkelingvistikk* eller *perseptuell dialektologi* og regnes som en underkategori til den sociolingvistiske forskningsdisiplinen. Dennis Preston definerer folkelingvistikk som: «What people say about what goes on (and what lies behind their statements) [...] is the stuff of folk linguistics, and perceptual dialectology is a subbranch of that general area of investigation» (Preston, 1999, s. 24). Innenfor folkelingvistikken fungerer språkbrukeren (ikke-lingvisten) sine oppfatninger til språklige forhold som utgangspunkt for å kunne si noe om faktiske, observerte språkforhold. Målet til en folkelingvist blir derfor å benytte seg av hele språkbrukerens kompetanse for å beskrive hvordan den menneskelige, språklige virkeligheten fremstår for de menneskene som befinner seg i den. «Det dreier seg altså om å vinne innsikt i

korleis forhold i verda blir forstått av folka som lever i ho, på deira egne premissar», skriver Røsstad (2008, s. 39). Folkelingvistikken inntar med andre ord et fenomenologisk perspektiv, med en sosialkonstruktivistisk tilnærming til språklige forhold.

En viktig del av det folkelingvistiske perspektivet er å undersøke folks holdninger til eget og andres språk. Dette gjelder både holdninger til hele språkvarieteter, slik som for eksempel oppfatninger om eidsvollsdialekta eller oslodialekta, men også til ulike språkvarianter. *Selvrapporing* av eget språk er derfor en sentral del av folkelingvistikken. Her peker Røsstad (2008) på den kulturelle forskjellen mellom Norge og andre land. Nordmenn har antakeligvis bredere kompetanse til å kunne rapportere om språklige forhold, da vi omgir oss med stor språklig variasjon. Dette synliggjøres blant annet gjennom plassen språk og dialekter får i den norske mediediskursen.

Jeg vil påstå at den folkelingvistiske tilnærminga er relevant for meg og mitt prosjekt, da det kan fungere som en mulig inngang til å forstå informantenes subjektive oppfatninger og holdninger til språk. Det blir relevant å se informantenes egne narrativ i sammenheng med de faktiske språklige realiseringene. Det som imidlertid er avgjørende for informantenes vurdering av selvrapporing, er graden de har av språklig bevissthet, altså evnen informantene mine har til å kunne formulere noe konkret om den språklige verden rundt seg.

4 Metodisk bakteppe

I det følgende vil jeg presentere og begrunne de metodiske valgene jeg har gjort. Jeg vil inkludere refleksjoner som har oppstått i forkant, underveis og i etterkant av den empiriske innsamlingsprosessen. Jeg har valgt å utelate mulige vitenskapsteoretiske drøftinger en kan gjøre rundt metodologiske valg innenfor den sosiolingvistiske vitenskapsdisiplinen, og kommer heller til å sette søkelys på de konkrete og selvstendige valgene som jeg har gjort. Dette er først og fremst av plasshensyn.

4.1 Valg av metode

Innenfor den sosiolingvistiske vitenskapsdisiplinen er valg av metode en avgjørende del av forskningsprosessen, da det empiriske materialet gjerne utgjør tyngden i avhandlingen. Det har tradisjonelt vært et markant skille mellom *kvantitativ* og *kvalitativ* sosiolingvistikk. Kvantitativ sosiolingvistikk har gjerne fokusert på å samle inn store mengder tellbare språkdata med mål om å kartlegge og operasjonalisere språklig praksis hos allerede eksisterende grupper, klasser eller sosiale lag. Den kvalitative sosiolingvistikken har i motsetning hatt som mål å forstå og forklare hvorfor individer snakker som de gjør (Akselberg, 1997). I moderne sosiolingvistikk har det blitt vanligere å kombinere disse metodene.

Problemstillinga mi er todelt: Jeg har et ønske om å finne ut hva som karakteriserer det intraindividuelle språklige repertoaret til informantene, samt at jeg har et mål om å få innsikt i hvilke holdninger og oppfatninger som preger den talespråklige praksisen. Ergo har det vært viktig for meg å samle inn to typer data: data om språklig praksis, og data om holdninger til språklig praksis.

I dette prosjektet har jeg derfor valgt å lene meg på en helhetlig kvalitativ datainnsamlingsmetode. Et sentralt utgangspunkt for denne avgjørelsen er oppgavens intraindividuelle fokus: Det er den enkelte språkbruker som er av størst interesse, og i mindre grad kartlegging og generalisering av et større språksamfunn. For å finne ut hva som karakteriserer et intraindividuell språklig repertoar, har jeg rekruttert fire informanter fra Eidsvoll, som alle har vært gjennom tre dybdeintervjuer i tre ulike kontekster. Kontekstene har videre fungert som forutsetninger for å kartlegge språklig tilpasning og variasjon. Utgangspunktet for denne innsamlingsmetoden bunner i en antakelse om at ungdom i Eidsvoll har et varierende språkrepertoar og at dette språkrepertoaret til en viss grad kan frembringes ved samtalepartnere av ulik språklig karakter. Antakelsene er hentet fra sosialpsykologien, der

tilpasningsteorien («the accomodation theory»)⁷ står sentralt (Mæhlum, 2008). Tilpasningsteorien bygger på en sentral tanke om at vi alltid vil tilpasse oss språket til samtalepartner i interaksjon med vedkommende (Røyneland, 1994, s. 67).

Det er gjort lite sosiolingvistisk forskning med nøyaktig samme metodikk i Norge. Det er riktignok gjennomført noe lignende tidligere: Brit Mæhlum (1986) og Unn Røyneland (1994) har begge gjennomført en studie hvor intervjuobjektene har blitt observert i møte med intervjuere med ulik dialektal bakgrunn. I begge studiene har intervjuobjektene imidlertid vært *innflyttere*. I mitt prosjekt er det de *fastboende* som er oppgavens hovedansvarlige. Likevel har hovedmålet vårt vært det samme: å kartlegge variasjonsbredden hos den enkelte.

4.2 Rekruttering av informanter og intervjuere

4.2.1 Informanter

Tradisjonelt har dialektologien hatt strenge krav til informantutvalg. Den ideelle, prototypiske språkbrukeren for observasjon i tidlig dialektologi var gjerne en såkalt *NORM: Non-mobile older rural male*. Denne språkbrukeren skulle helst være bosatt på et ruralt sted, snakke et tradisjonelt bygdemål og ha liten eller ingen interaksjon med folk utenfor bygda. Det var gjerne et krav at foreldrene og besteforeldrene skulle være født og oppvokst på samme sted. Tanken var at det *autentiske* og «naturlige» språket slik ville komme til uttrykk i intervjukonteksten (Hårstad, 2010, s. 122). Moderne sosiolingvistik har imidlertid ofte et tydelig rettet samtidsorientert fokus, med mål om å dokumentere det *faktiske* og *reelle* språket til en moderne språkbruker, deriblant den språkvariasjonen som oppstår. Man har i større grad frigjort seg fra tanken om at det eksisterer et *autentisk* språk som blir realisert i «naturlige» omgivelser (Hårstad, Lohndal & Mæhlum, 2017, s. 137). Mitt mål har derfor vært å finne unge eidsvollinger som kan bidra til å representere Eidsvoll i et samtidsperspektiv.

For å kunne si noe om språket til en ung eidsvolling har jeg i utgangspunktet vært opptatt av å finne informanter som er oppvokst i Eidsvoll og bosatt på stedet Eidsvoll til daglig, ungdom som ennå ikke har flyttet fra hjemstedet. Dette er blant annet fordi ungdom som er oppvokst i bygda, sannsynligvis har bedre kjennskap til eidsvollsdialekta og dermed gode forutsetninger for å kunne si noe om den. Dessuten kan det være mer sannsynlig at ungdom som er bosatt i Eidsvoll, har hatt mindre språklig påvirkning fra eksterne faktorer. Foreldrenes bakgrunn har ikke vært et informantkrav i mitt prosjekt. Sosiolingvistisk forskning har vist at barn først og

⁷ Se også kapittel 3.2.1.

fremst tar i bruk språkvarieteter fra jevnaldrende i det språksamfunnet de er en del av, og at de i langt mindre grad tar i bruk det språket som benyttes av foreldrene (Trudgill, 1986).

Med bakgrunn i det overnevnte har det vært aktuelt å finne informanter fra den videregående skolen eller yngre, da mange velger å flytte fra hjemstedet for å studere andre plasser etter endt 13 års skolegang. Jeg valgte meg ut den eldste aldersgruppa, ungdom mellom 18 og 19 år, fordi jeg så for meg at disse var mer modne og dermed i bedre stand til å reflektere rundt bestemte temaer. Ellers har det vært viktig for meg å opprettholde kravet om mangfold, og dermed velge informanter som kan representere et samfunn i miniatyr, så godt det lar seg gjøre, med tanke på kjønn og bakgrunn.

Selve rekrutteringa av informanter gikk for seg ved at jeg kontaktet en lærer ved Eidsvoll videregående skole i håp om å få hjelp til å finne elever til det jeg beskrev som et masterprosjekt om «kultur, samfunn, språk og fremtid i Eidsvoll». Jeg forklarte at det var viktig å rekruttere ungdom som opplevde det lite problematisk å holde en samtale, slik at jeg i det minste kom til å ende opp med *noe* empirisk materiale. Man kan vel si at jeg benyttet meg av *snøballmetoden* (Tjora, 2017) for å rekruttere deltakere. Gjennom læreren kom jeg i kontakt med informant 1, som kunne tipse om informant 2. Informant 3 kontaktet jeg selv, etter tips fra en venninne. Dette resulterte i at jeg i første omgang fikk rekruttert tre informanter: én jente (18), én jente (19) og én gutt (18). To måneder etter datainnsamling bestemte jeg meg imidlertid for å kontakte en fjerde person til prosjektet. Jeg kontaktet informant 2, som kunne rekruttere informant 4, en 18 år gammel gutt. Det var viktig for meg å formidle overfor informant 2 at den fjerde informanten ikke kunne vite om de sosiolingvistiske detaljene i prosjektet mitt i forkant av samtalene. Rekrutteringa av prosjektets siste informant foregikk derfor gjennom ren fortrolighet til en av de allerede eksisterende informantene.

Avgjørelsen om å skaffe en fjerde informant var strengt tatt ikke nødvendig for omfanget av empirien, da jeg hadde mer enn nok data knyttet til prosjektet. Avgjørelsen ble tatt med utgangspunkt i et ønske om å styrke dataenes validitet. Underveis i datainnsamlingen oppdaget jeg nemlig at informant 1 og 3 ikke oppfylte kravet om bosted fullt ut. Informant 1 og 3 hadde flyttet til Oslo og Gjøvik for svært kort tid tilbake. Jeg tenkte i utgangspunktet ikke at dette ville påvirke dataene i betydelig grad, men rekrutterte likevel en fjerde informant, da jeg fikk vite at Oslo-innflytteren hadde pendlet inn og ut av Oslo daglig i to år før tilflytting. Likevel hadde jeg en tanke om at denne informanten kunne fungere som en slags urban og ekstraordinær versjon av eidsvollingene, og slik tilføre fylde til prosjektet.

Dette resulterte til slutt i to jenter og to gutter: «Tobias» (18) på studiespesialiserende linje ved Eidsvoll vgs, «Berit» (18) på vgs i Oslo, «Oda» (19) student i Gjøvik, og «Bjørnar», (18) på påbygg ved Eidsvoll vgs.⁸

4.2.2 Intervjuere

En vel så viktig del av prosjektet mitt har vært rekrutteringa av intervjuere, da prosjektet mitt i stor grad baserer seg på samtalepartners rolle i forsøk på å frembringe språklig tilpasning og variasjon. Ergo har jeg måttet etablere noen kriterier til samtalepartnerne. Et av de viktigste kriteriene var at begge intervjuerne måtte ha noen felles språklige målmerker med ungdom fra Eidsvoll. Jeg ønsket én intervjuer som kunne representere et standardnært oslomål, og som potensielt ville kunne påvirke informantenes språk i den retningen. Jeg ønsket også én intervjuer som kunne representere det «eidsvollske» og som potensielt ville kunne bidra til å påvirke ungdommenes språk i retning det lokale, eller mindre standardnære.

Dette resulterte i at jeg tok kontakt med to kvinner i midten av tjuårene, som jeg har kjennskap til fra tidligere. Aldersmessig var dette et gjennomtenkt valg, da det var viktig for meg å rekruttere noen som var gamle og trygge nok til å holde et én-til-én-intervju med en ukjent ungdom, men samtidig unge nok til at informantene kunne relatere seg til dem. Slik var det mer sannsynlig at møtet dem imellom ville oppfattes som likeverdig for begge parter. Alder alene kan riktignok ikke forklare rollen intervjuer får overfor informant. Jeg så derfor etter noen som var utadvendte, empatiske og dyktige samtalepartnere, som kunne åpne opp for høyttenkning og refleksjon. «Det blir intervjuerens jobb å forme denne anledningen slik at den blir bekvemmelig og trygg, slik at deltakere åpent kan fortelle om personlige erfaringer og innerste tanker» (Tjora, 2017, s. 151). Dette resulterte i at jeg endte opp med Thea (heretter referert til som «oslodama») og Caroline (heretter referert til som «eidsvoll dama»), som jeg begge anser som dyktige samtalepartnere.

Oslodama er oppvokst på Oslos vestkant og snakker en utpreget Oslo-vest-varietet. For eksempel bruker hun pronomenerne *jæi* og *di* i subjektsform entall og flertall, verbformer med *et*-suffiks i *kastet* og *funnet* og substantivformer med *en*- og *ene*-suffiks i *boken* (f./m. sing.), *kompisene* (m. plur.) og *husene* (n. plur.). Hun har dessuten fullstendig fravær av retrofleks flapp og plasserer trykket på endestavelen som i *interess'ert* og *dial'ekt*. Jeg kjenner oslodama godt gjennom studiene fordi vi begge studerer språkvitenskap i Trondheim.

⁸ Informantnavnene jeg bruker, er fiktive, men er ment å gjenspeile informantkjønn.

Oslodama kan derfor, i mer eller mindre grad, sies å ha inntatt en ekspertrolle som sociolingvistisk intervjuer, til tross for at hun var totalt ukjent for informantene.

Eidsvoll dama er oppvokst på Eidsvoll og snakker en ganske utpreget eidsvollsvarietet. Hun bruker pronomenformer som *jæ* og *dom* i subjektform entall og flertall, verbformer med *a-* og *i-*suffikser i *kasta* og *finni* og substantivformer med *a-*suffiks som i *boka* (f./m. sing.), *kompisa* (m. plur.) og *husa* (n. plur.). Dessuten benytter hun seg nesten gjennomgående av retrofleks flapp i ord som *soɽ* (sol) og *gåɽ* (gård), og plasserer trykket på førstestavelen i lånord som *'interessert* og *'dialekt*. Eidsvoll dama kjenner jeg fordi vi har gått på grunnskole sammen i Eidsvoll. Hun bor i bygda og jobber innenfor helsesektoren i kommunen. Samboeren arbeider som yrkessjåfør. Informantene kan ha hatt noe kjennskap til eidsvoll dama, da Eidsvoll er en forholdsvis liten plass.

Oslodama og eidsvoll dama representerer to ganske markante motpoler, både sociolingvistisk og -kulturelt. Ulik sosiokulturell bakgrunn, samt kjent kontra ukjent mottaker, kan ha vært avgjørende for hvordan informantene har definert og tolket egen rolle i situasjonene, som igjen kan ha påvirket den språklige atferden.

4.3 Innsamlingsarbeidet

Innsamlingsarbeidet av datamaterialet foregikk gjennom totalt tolv intervjusituasjoner. Samtlige informanter ble observert i tre intervjusituasjoner hver (A, B og C). I situasjon A ble de observert i samtale med oslodama, i situasjon B ble de observert i samtale med eidsvoll dama, og i situasjon C ble de observert i samtale med meg⁹. Av praktiske årsaker var det vanskelig å gjennomføre intervjuene i samme rekkefølge for alle informantene, rekkefølgen for Tobias og Berit ble derfor slik: B, A, C, og rekkefølgen for Oda og Bjørnar slik: A, B, C.

I forkant av intervjuene ble informantene spurt om de ville være med i et prosjekt om det jeg beskrev som «kultur, samfunn, språk og fremtid i Eidsvoll». En av årsakene til at jeg ikke gikk i sociolingvistiske detaljer, var for å opprettholde informantenes interesse til å delta i tre intervjuer uten at det ble oppfattet som meningsløst, lite hensiktsmessig eller useriøst. Dessuten kunne informantene komme til å bli særlig bevisst egen språklig atferd, og kanskje til og med endre den med overlegg, dersom de ble bevisst den språklige observasjonen. Dette omtales gjerne som *observatørens paradoks*: «[...] det faktum at den eller de som blir studert,

⁹ Da jeg har god innsikt i lokale forhold, kan en si at jeg fungerer som en «insider» i intervjusituasjonene, til tross for at jeg ikke er en del av informantenes nærmeste nettverk. Det som skiller meg og eidsvoll dama, er at sistnevnte benytter seg av flere lokale dialekttrekk. En kan si at mitt språk er i en mellomposisjon mellom oslodamas og eidsvoll damas.

potensielt endrer atferd fordi de blir studert» (Hårstad, Lohndal & Mæhlum, 2017, s. 13). I moderne sosiolingvistik er det imidlertid vanlig å tenke at det *ikke* finnes et «naturlig språk» som oppstår i «naturlige situasjoner», og en erkjenner i større grad at språkbruk er kontekstuell betinget. Av de ovennevnte årsakene valgte jeg likevel å holde tilbake noe informasjon.

4.3.1 Gjennomføring av intervjuene

Før jeg kunne gjennomføre intervjuene måtte jeg utforme intervjumaler. Selv om intervju A og B i utgangspunktet var ment for å samle inn språklig data, var det viktig at spørsmålene jeg konstruerte var troverdige, og at det var et overordnet, relevant *tema* som preget samtalen. Jeg ønsket at intervjuene skulle bli tatt seriøst, og at det skulle oppleves meningsfullt for de involverte, både informant og intervjuer (Røyneland, 1994, s. 65). Derfor ble intervju A og B konsentrert rundt spørsmål om noe de involverte kunne engasjere seg i: Eidsvoll. Intervju C var ment for å samle inn referensielt innhold knyttet til holdninger og oppfatninger om egen og andres dialekt og dialektvariasjon. I forkant av intervjuene skrev jeg en strukturert intervjuguide, men dette var mye av hensyn til oslo- og eidsvoll-dama, slik at de kunne oppleve å ha kontroll over situasjonen. Jeg ga dem imidlertid stor frihet til å legge opp spørsmålene slik de ville, samt stille relevante oppfølgingsspørsmål i den grad de fant det interessant og nødvendig for samtalens flyt. Jeg vil derfor hevde at intervjuene var semistrukturerte. I etterkant påsto begge intervjuerne at situasjonene opplevdes mer som en «koselig samtale» enn et konstruert intervju, noe jeg anser som positivt.

Alle tolv intervjuene ble holdt hjemme i huset til mine foreldre på Eidsvoll. En vesentlig del av bakgrunnen for dette valget var det praktiske ved det. Å skulle strukturere samtalen mellom totalt syv personer med en timeplan fylt av skole, jobb og idrett var utfordrende, og det ble klart enklere når vi hadde et fast møtested. Ved å gjennomføre alle intervjuene hjemme i huset til mamma og pappa hadde jeg også kontroll over intervjusituasjonene til en viss grad. Til tross for at jeg ikke var personlig til stede i situasjon A og B, kunne jeg på forhånd legge til rette for at det tekniske var på plass før start, samt at jeg kunne møte intervjuerne og gi dem oppretning i intervjusituasjonen. Dessuten var intensjonen at situasjonene skulle fremstå som mest mulig likeverdige fra gang til gang, så godt det lot seg gjøre.

Under intervjuene ble det benyttet en lydopptaker, noe informantene hadde fått informasjon om på forhånd. De fleste av informantene var pratsomme og usjenerte, så det virket som at opptakeren plaget dem i liten grad. Informantene fikk selv velge hvor i huset de ønsket å sitte under intervjuet. De ble tilbudt kaffe, øvrig drikke og frukt, samt at vi brukte noen

minutter til å småprate med informantene før vi gikk i gang med spørsmålene. Det var underveis i denne småpratene at lydopptakeren ble påskrudd.

Mot slutten av intervju C avslørte jeg prosjektets hovedhensikt. Informantene var enige i min avgjørelse om å holde tilbake detaljert informasjon, og ingen av dem hadde forstått at det primært var språklige forhold jeg skulle observere. Samtlige av dem synes prosjektet virket «kjempegøy», «kult» og «morsåmt», og de uttrykte at de ikke følte seg lurt eller forledet på noen måte. I etterkant av intervju C fikk de utlevert en detaljert prosjektbeskrivelse og en samtykkeerklæring hvor de skrev under (se vedlegg nummer 2)¹⁰. Jeg ga dem dessuten informasjon om deres fulle rett til å trekke seg fra prosjektet, samt at jeg hadde jevnlig kontakt med dem både før og underveis i datainnsamlingsprosessen. Med bakgrunn i disse refleksjonene valgte jeg å anse denne metodikken som etisk forsvarlig. I etterkant av innsamlinga fikk informantene og intervjuerne en liten påskjønnelse for å vise at jeg satt pris på deres deltakelse.

4.4 Refleksjoner i etterkant av datainnsamlinga

Jeg endte til slutt opp med et samlet datamateriale på nærmere åtte timer, så transkripsjonsjobben har vært stor. Lengden på intervjuene varierer fra 18 minutter til 48 minutter, men de fleste ligger på ca. 35. Det empiriske materialet mitt er så omfattende at jeg ikke har hatt sjans til å innlemme alle interessante momenter som har dukket opp, noe jeg synes er svært sørgelig. Jeg har derfor måttet være selektiv, men vil hevde at de forholdene jeg har valgt meg ut er særlig interessante og aktuelle for mitt prosjekt.

I etterkant har jeg dessuten hatt stor glede av at spørsmålenes tematikk i intervju A og B omhandlet Eidsvoll. Slik ble de ikke bare observasjoner av språklige forhold, de har også gitt meg større innsikt i den enkelte informant sin forståelseshorison, noe jeg har benyttet meg aktivt av i de analytiske refleksjonene. Dybdeintervjuene har derfor hatt *dobbel informasjonsverdi*: Samtidig som de har gitt meg språklig data, har de gitt meg innsikt i informantenes sosiale og kulturelle tilhørighet (Røyneland, 1994, s. 57).

Analysen min er kvalitativt basert, da store deler av analysen baseres på det enkelte subjekts forståelse, erfaring og innsikt (Tjora, 2017), og hvordan disse innsiktene kan fungere som forklaringsmodeller for subjektene faktiske språklige ytringer. En del av analysen er også kvantitativt basert, da jeg har valgt å tallfeste en del av de språklige variablene. Dette har vært nødvendig for å kunne danne meg et oversiktsbilde over den kontekstuelle variasjonen og for å

¹⁰ Prosjektet ble godkjent av NSD og har følgende prosjektnummer: 117241.

kunne sammenligne språkdata mellom informantene. En utfordring med analysen har vært å fortolke informantenes utsagn om språklige forhold. Språket byr sjelden på nøytrale løsninger, noe man må være seg bevisst i rollen som språkforsker, da også språkforskere har idealiserte oppfatninger om språk (Skolseg, 2000). Selv om informantene benytter seg av objektivt sett upresise begreper, sier disse utsagnene meg likevel mye om deres subjektive relasjoner til egen språkvirkelighet. Dette betyr at jeg må gjøre meg noen vurderinger når jeg tolker informantenes oppfatninger om den språklige virkeligheten rundt seg. Jeg må forsøke å se det i sammenheng med informantens egen oppfatning av identitet og tilhørighet.

4.5 Transkripsjon av datamaterialet

Når man skal gjengi muntlig språkdata i skrift, blir man stilt overfor et grunnleggende dilemma innenfor sosiolingvistik som vitenskapsdisiplin: Skal man velge en fremstilling av materialet som er mest mulig presis i en vitenskapelig forstand, eller skal man forenkle det skriftlige materialet, slik at det er leservennlig og tilgjengelig for folk uten bakgrunn innenfor det språkvitenskapelige? Hårstad & Opsahl (2013, s. 16) har landet på en mellomposisjon, og det samme har jeg valgt å gjøre i dette prosjektet: Jeg har valgt å legge meg til en mest mulig talespråksnær gjengivelse, men har gjort noen justeringer med tanke på økt leservennlighet. Mange frekvente «småord» vil for eksempel skrives i tråd med normalortografi såfremt de ikke inngår i den sosiolingvistiske variasjonen. Dette gjelder for eksempel pronomenet/determinativet «det», spørreord som «hvor» eller andre hyppige småord som «for», «som», «med» og «og»¹¹.

Jeg vil benytte meg av spesialtegn fra IPA-alfabetet¹² der de lingvistiske detaljene står i forgrunnen. Dette gjelder først og fremst «tjukk l» (retrofleks flapp [ɫ]), en lyd jeg vil markere gjennomgående. Når det gjelder andre IPA-tegn, benyttes disse kun i talesekvenser hvor det legges vekt på de lingvistiske aspektene, ellers er de ikke fremtredende. Dette gjelder for eksempel *sj*-lyden (retrofleks frikativ [ʃ]), *rt*-lyden (retrofleks plosiv [ɾ]), *m*-lyden (retrofleks nasal [ŋ]) og *apikal l* («østfold-*l*» [l̥]). Brudd med normalortografien ellers betyr at det er noe jeg ønsker å markere. Dobbeltkonsonanter vil for eksempel benyttes for å markere kort vokal i tilfeller hvor det vanligvis er lang vokal i en standardnorsk uttale.

Ved trykkmarkeringer bruker jeg [ˈ]. Når jeg ønsker å legge vekt på lingvistiske detaljer i en sekvens, vil sekvensen bli markert med //. Anførselstegn vil bli benyttet dersom jeg ønsker

¹¹ Dette til tross for at ingen av informantene for eksempel uttaler «det» med *t*, «hvor» med *h* eller «for» med *o*.

¹² IPA = *The International Phonetic Alphabet*

å presentere et meningsinnhold, eller legge vekt på en informants uttalelse i en talesekvens. Når jeg innlemmer kursiv i en talesekvens er det enten fordi informantene legger trykk på et ord eller en sekvens, for eksempel ved at de henviser til en annen samtale. Det kan også være fordi informantene viser eksempler på dialektord. Korte pauser blir markert slik: (.) og lengre pauser¹³ slik: (..). Ved latter bruker jeg [LATTER], og for å markere at deler av uttalelsene til informanten er sløffet, bruker jeg [...].

¹³ Jeg anser en lengre pause som alt over ca. ett sekund.

Del II: Analyser

I den følgende delen vil jeg legge fram mine analyser. I det innledende kapittelet (kap. 5) vil jeg presentere de språklige variablene jeg har valgt meg ut for den kvantitative analysen. Deretter følger kapittel 6, det mest omfangsrrike kapittelet i hele oppgaven. I dette kapittelet vil jeg presentere de fire informantportrettene og gjøre en kvantitativ og en kvalitativ analyse av dem. Her vil individuelle variasjonsmønstre fra de tre situasjonene legges fram sammen med informantenes holdninger og oppfatninger til egen dialekt og dialektvariasjon. I kapittel 7 foretar jeg en sammenfatning og diskusjon og ser de fire individene i tilknytning til hverandre. Siden jeg ikke har noen større populasjon å sammenligne med, har jeg ikke nok materiale til å kunne si noe om språksamfunnet Eidsvoll i sin helhet. I stedet vil jeg gjøre et forsøk på å forklare den språkvariasjonen jeg kartla gjennom de individuelle analysene i kapittel 6, og se nærmere på individets relasjon til ulike subjektive og kollektive strukturer.

5 Språklige variabler

5.1 Prinsipper for valg av språklige variabler

I 1966 tok William Labov i bruk det teoretiske konseptet *språklige variabler* i sin undersøkelse av språkforhold i New York. Siden den gang har begrepet stått sentralt i sosiolingvistisk forskning. Swann, Deumert, Lillis, & Mesthrie (2004) definerer en språklig variabel som «a feature that has two or more identifiable linguistic forms, or realisations» (s. 190). Språklige variabler er et essensielt hjelpemiddel i komparativ sosiolingvistikk, og gjør det lettere å for eksempel sammenligne ulike språkvarieteter.

I mitt prosjekt har det vært formålstjenlig å benytte seg av språklige variabler for å kunne sammenligne individers språk både intraindividuell og interindividuell. Ved å benytte variabler har det vært lettere for meg å kunne si noe om den situasjonelle vekslinga. I det følgende vil jeg presentere de språklige variablene jeg har valgt ut til mitt prosjekt, samt de to kategoriene *eidsvollsvariant* og *modifisert variant*.

5.2 De språklige variablene

Siden jeg selv er oppvokst på Eidsvoll hadde jeg på forhånd gjort meg opp noen tanker om hvilke språklige variabler som kunne være aktuelle for min studie. Jeg måtte likevel vente med å avgjøre hvilke jeg skulle benytte meg av, til jeg hadde lyttet gjennom alle intervjuene og dannet meg et oversiktsbilde. Utvalget av språklige variabler kan ha stor betydning for det endelige resultatet. Ofte stilles det for eksempel krav om at variablene skal ha *høy frekvens*. At variablene i datamaterialet opptrer ofte, kan være med på å styrke dataenes validitet.

Før prosjektstart hadde jeg en tanke om at det kunne være aktuelt å se på vekslinga mellom pronomenformene *hun* og *hu*, samt verbene *vet/veit* og *ble/blei*. Disse variablene hadde imidlertid noe lav frekvens hos enkelte av informantene (de forekom mellom 1 og 5 ganger), noe som gjorde at de ble utelatt fra den kvantitative analysen. Riktignok har jeg gjort et unntak med variabelen «tjukk l» av eldre *rð*, da en av informantene mine nevnte variabelen som et særtrekk ved eidsvollsdialekta. To av informantene benytter seg dessuten av den tradisjonelle varianten ved flere tilfeller. Selv om formen er på vei ut av eidsvollsdialekta, synes jeg dette var god nok grunn til å innlemme variabelen i den kvantitative analysen. Slik endte jeg opp med følgende variabler:¹⁴

¹⁴ Forkortelsene på de ulike variablene vil bli brukt i den videre fremstillinga for å spare plass.

- I. 1. person pronomen entall, subjektsform [PERS.1]
- II. 3. person pronomen flertall, subjektsform [PERS.3]
- III. «Tjukk l» av eldre l [L]
- IV. «Tjukk l» av eldre rð [RD]
- V. Trykkplassering i importord [TRYKK]
- VI. Substantiv, hankjønn/intetkjønn, bestemt form flertall [BFPL]
- VII. Substantiv, hunkjønn, bestemt form entall [BFSG]

I variabelen PERS.1 har jeg valgt å utelate varianten *je* i datagrunnlaget, da ingen informanter produserer denne varianten. Dette har gjort at jeg har kategorisert *jæ* som en tradisjonell variant. Det samme gjelder variabelen PERS.3, hvor jeg har valgt å kategorisere både subjektsformene *dem* og *dom* som eidsvollsvarianter. Dette er fordi *dom*-formen ser ut til å være på vei ut av den moderne eidsvollsdiakta, og fordi varianten *di* markerer et tydelig brudd med det tradisjonelle. Det kan være at disse avgjørelsene har bidratt til å redusere den generelle modifieringsprosenten ved kvantifisering. Tabellen nedenfor gir en oversikt over hvilke varianter jeg har kategorisert som eidsvollsvariant og modifisert variant.

	Eidsvollsvariant	Modifisert variant
PERS.1	<i>jæ</i>	<i>jæi</i>
PERS.3	<i>dom/dem</i>	<i>di</i>
L	<i>fly</i> [fɥ]	<i>fly</i> [fly]
RD	<i>gård</i> [gɑ̀ɾ]	<i>gård</i> [gɑ̀r]
TRYKK	<i>'dialekt</i>	<i>dial'ekt</i>
BFPL	<i>kompisa, husa</i>	<i>kompisene, husene</i>
BFSG	<i>boka</i>	<i>boken</i>

6 Informantportretter

I det følgende kapittelet vil jeg gå nærmere inn på språkbruken til den enkelte informant. I hvert informantportrett følger en kvantitativ gjennomgang av informantens språklige realiseringer fra situasjon A, B og C. Jeg har kvantifisert alt det språklige materialet fra lydopptakene, noe som vil si at det oppstår alt mellom 3 og 190 belegg i hver variabel i hvert intervju. Dette avhenger av om det er variabler som oppstår frekvent (for eksempel TRYKK), eller om det er variabler som oppstår i mindretall (RD). De fleste variablene opptrer 20-30 ganger. Jeg vil i hovedsak bruke de språklige variablene jeg omtalte i det foregående kapittelet som utgangspunkt for den kvantitative analysen, men jeg kommer også til å kommentere andre språklige funn på individnivå dersom jeg ser det som interessant og aktuelt.

Etter den kvantitative analysen følger en kvalitativ analyse, hvor jeg ser nærmere på informantenes egne oppfatninger om språk, identitet og sted. Av plasshensyn har jeg valgt å samle den språklige variasjonen i de tolv ulike situasjonene i en avsluttende analysebolk. Formålet med analysen i sin helhet er å se sammenhenger mellom observerte, språklige realiseringer og informantenes egne oppfatninger om språk og sted. Den vil fungere som et springbrett til den etterfølgende diskusjonen i del 7.

Eidsvoll er en forholdsvis liten plass, og av etiske hensyn har jeg derfor valgt å anonymisere informantene mine så godt det lar seg gjøre, slik at det er mindre sannsynlighet for å bli gjenkjent. Jeg har for eksempel forenklet noe av informasjonen om informantens foreldre og aktiviteter utenfor skolen, samt at jeg har gitt dem fiktive navn. Jeg vil likevel hevde at den informasjonen jeg har valgt å legge fram, er med på å danne et tilstrekkelig portrett av den enkelte.

6.1 «Tobias»

«Jæ mærker jo det når jæ har bñitt eldre at det betyr mindre og mindre for mæi selve stedet æidsvåll»

(Tobias, i intervju C)

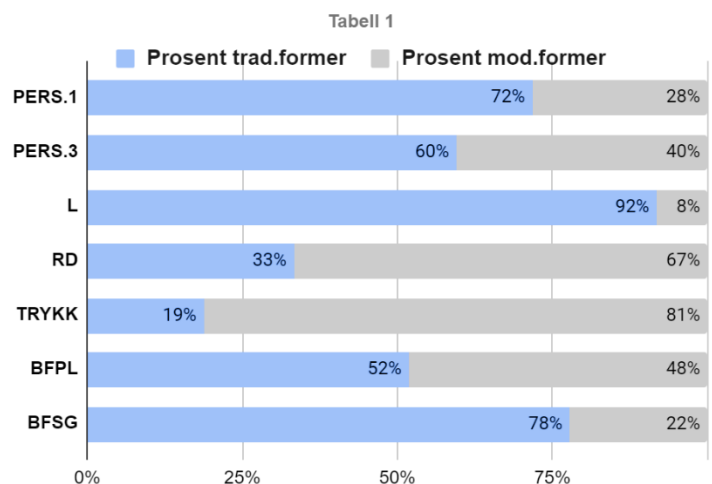
Tobias er 18 år og bosatt med familien i et boligområde litt øst for kommunens administrasjonssentrum. Moren hans er oppvokst på Eidsvoll, og faren er fra en plass litt nærmere Oslo. Tobias går på studiespesialiserende linje ved Eidsvoll videregående skole, og ved siden av skolen er han en aktiv håndballspiller, i tillegg til å jobbe deltid i bygda. Etter videregående er planen å søke utdanning i forsvaret eller ved NTNU.

6.1.1 Kvantitativ analyse av de språklige realiseringene

Situasjon A (oslosituasjonen)

Tobias benytter seg av påfallende mange tradisjonelle varianter i oslosituasjonen. Han bruker flest varianter av /jæ/ og /dem/ i PERS.1 og PERS.3. Varianten /dom/ ser ikke ut til å eksistere i hans repertoar, da den ikke opptrer i noen av situasjonene. Ellers har han stor overvekt av «tjukk l» av eldre *l*, i tillegg til å bruke flest varianter med *a*-endelser i BFSG,

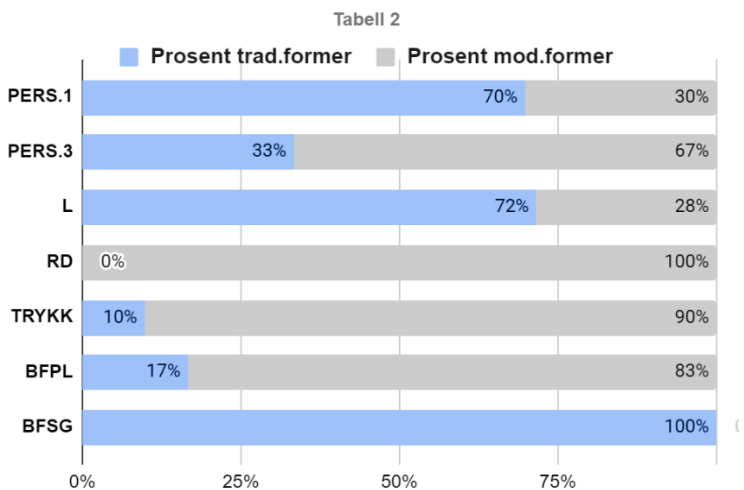
slik som i /uka/ og /kʀåkka/. Den variabelen han har høyest modifieringsprosent, er TRYKK og «tjukk l» av eldre *rð*. For eksempel sier han /dial'ekt/ og /går/ (*gård*, m.). «Tjukk l» av eldre *rð* opptrer i to varianter, i /joʀe/ (*gjorde*, v.) og /joʀe/ (*jorde*, n.). I variabelen BFPL varierer han nesten halvt om halvt mellom tradisjonelle belegg som /fɿya/ og /kara/ og modifiererte former som /åmrådene/ og /kompisene/.

Situasjon B (eidsvollssituasjonen)

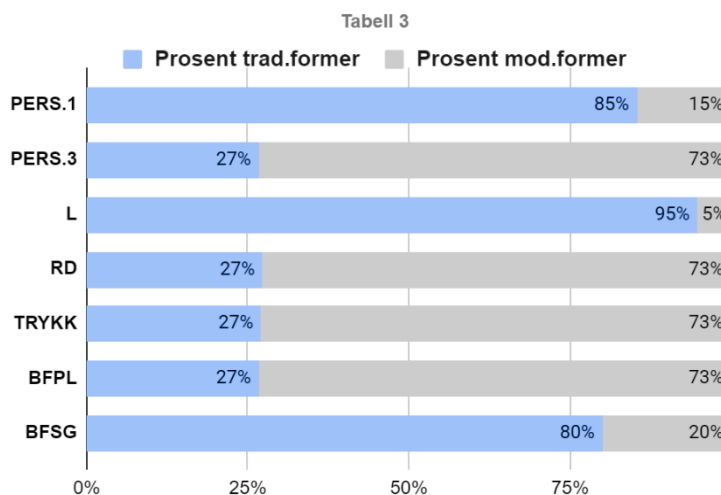
I eidsvollssituasjonen benytter Tobias seg av langt flere modifiererte former enn tradisjonelle, noe som er ganske oppsiktsvekkende og lite forventet. For eksempel opptrer varianten /di/ ved 67 % av tilfellene i variabelen PERS.3, samt at 90 % av beleggene i BFPL er med *ene*-suffikser, slik som i /kompisene/ og /fagene/. Han plasserer trykket på

endestavelen i importerte ord, som i /dial'ekt/ og modifierer hele 100 % i «tjukk l» av eldre *rð*. Her er det imidlertid sentralt å påpeke at variabelen kun opptrer ved totalt tre tilfeller, så det er vanskelig å skulle si noe om de formene som kunne oppstått ville vært retroflekse eller ikke. Variablene med lavest modifieringsprosent er «tjukk l» av eldre *l*, PERS.1 og BFSG. I sistnevnte er 100 % av formene som opptrer tradisjonelle, noe som tilsier at han for eksempel konsekvent har *a*-endelser i ord som /utdanninga/ og /linja/.

Situasjon C

Situasjon C illustrerer noe av den samme tendensen jeg har sett hos Tobias i situasjon A og B, nemlig at de mest tradisjonelle variablene er «tjukk l» av eldre *l*, pronomenvarianten /jæ/ og substantivbøyninga av hunkjønn (BFSG). Ellers har han høy modifieringsprosent i de resterende variablene.

Andre særtrekk ved språket til Tobias

Med unntak av de utvalgte variablene dukker det opp en rekke særmerkte varianter ved enkelte tilfeller i Tobias' språk. I pronomenvekslingene benytter han seg for eksempel gjennomgående av et lydlig fenomen som gjerne omtales som *rotasisme* (Simonsen, 2017), noe som innebærer at han bruker former som /rem/ (dem) og /ru/ (du) slik som i /hadde'rem/ og /æ'ru/. Han benytter seg også ganske hyppig av demonstrativene /denna/, /detta/ og /dissa/, i tillegg til å si /hu/ og /'a/: «[...] hu bjr gjort narr av det i oslo (.) har'a fårtalt». Et annet særtrekk ved språket hans er vokalsenkninga fra *e* til *æ*. For eksempel bruker han former som /ærv/, /hærvj/, /værv/ og /ærværum/, men det er verdt å nevne at disse senkningene oppstår i kombinasjon med en etterfølgende retrofleks flapp. Ut over dette varierer han mellom diftongerte former som /bʁæi/, /væit/ og /bræit/, og monoftongerte former som /bræ/, /vet/ og /brett/ i alle situasjoner. Han bruker flere tradisjonelle former med diftong i oslosituasjonen enn i eidsvollsituasjonen.

I forhold til de spesifikke situasjonene, legger jeg i oslosituasjonen merke til et enkelttilfelle av det jeg vil tørre å påstå er et meget tradisjonelt trekk: /fugra/ med uttalt *g*-lyd: «[...] går jo hartt uttåver fugra da». Dessuten dukker det opp tre belegg av jamvektsformene /samma/ og /gammal/. Ellers benytter han seg gjennomgående av varianten /ʃøʀ/ (sjøl). Pronomenformen /døm/ dukker dessuten opp ved et enkelttilfelle. /Døm/ er ikke en tradisjonell eidsvollform, men en slags overlokal, oslonær form, og kan kanskje ses på som en hybridvariant mellom /dom/ og /dem/.

I eidsvollsituasjonen oppstår flere former av varianten /sell/ (selv) enn av /ʃøʀ/. En annen interessant observasjon er bøyninga av verbet å *hjelpe*, hvor jeg både registrerer formene /jøʀpi/ og /jæʀpi/ i perfektum partisipp. Det virker som at eidsvoll dama har stor påvirkningskraft på den intraindividuelle vekslinga, da hun benytter en meget tradisjonell variant av verbet: /jøʀ/:

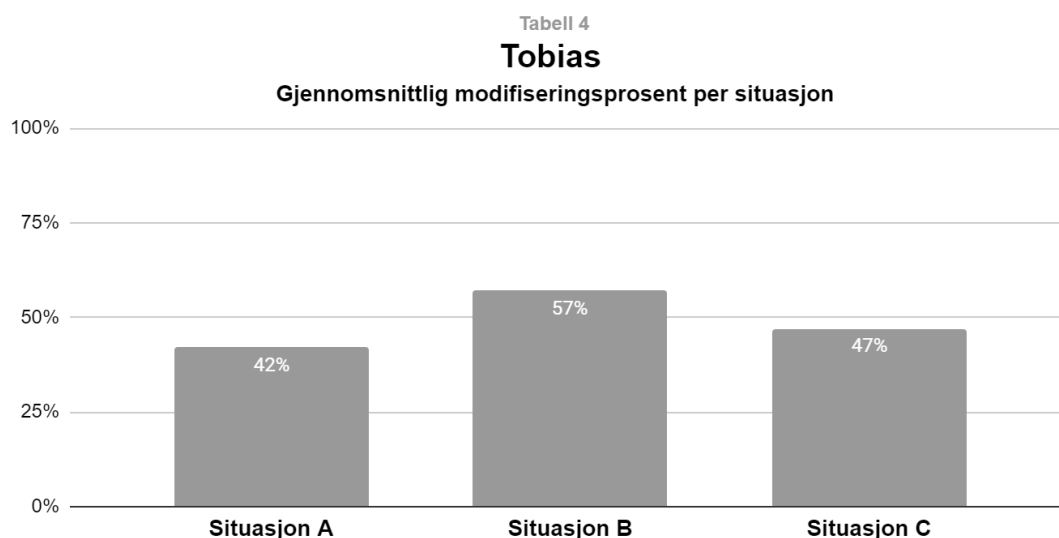
Eidsvoll dama: trur du at det hadde hjørt og hatt flere timer med væileder for eksempel på ongdåmsskoorn (.) å få bedre og mer væiledning innafår utdanning enn det ær i dag
Tobias: ja det hadde hjært gått (.) og jæ tror også atte hvis man hadde hatt litt mer valgfrihet til å kunne velge praktiske fag åm man ønska det på ongdåmsskoorn (.) og heller kanskje til og med hatt litt lenger skoledager (.) at det også hadde hjært

Likevel veksler han mellom tradisjonelle og modifiserte trekk også innad i eidsvollsituasjonen. I det følgende har han bortfall av retrofleks flapp, bøyer *a*-verbet *å danne* med *et*-suffiks og har pronomenformen /jæi/ og /di/ i subjektsform:

«Det ær nok et klasseskille som ær dannet mer ubevisst enn bevisst (.) men jæi væit di som går påbygg treddjeklasse i år åpper lever liksom at di ikke ær helt med i studie idrett gjengen»

I situasjon C oppstår det ikke så mange nye varianter, bortsett fra én variant som ikke har oppstått tidligere, nemlig jamvektsformen /jørra/: «[...] du må kunne årne med bilen [...] det får du gjørra sjørr».

Samlet kvantitativ vurdering

Sammenlagt viser det seg at Tobias modifierer 42 % i situasjon A, 57 % i situasjon B og 47 % i situasjon C, noe som impliserer at han, ganske overraskende, bruker flere tradisjonelle dialekttrekk i samtale med intervjueren fra Oslo enn i samtale med intervjueren fra Eidsvoll. Variasjonsbredden mellom situasjonene (differansen mellom høyeste og laveste modifieringsprosent) er 15 prosentpoeng. Det er imidlertid vesentlig å nevne at oslointervjuet er over dobbelt så langt som eidsvollintervjuet (48 minutter opp mot 18 minutter), noe som selvsagt vil ha betydning for antall språklige belegg som har oppstått i de ulike variablene i hvert intervju.

6.1.2 Kvalitativ analyse av språkbruk og språkoppfatninger

Interesser og tilknytning til bygda

Tobias definerer seg selv som stolt og glad i bygda si. Han er knyttet til stedet og hevder at Eidsvoll er viktig for identiteten hans, til tross for at det blir mindre viktigere med årene: «Jæ mærker jo det når jæ har b̄itt eldre at det betyr mindre og mindre for mæi selve stedet æidsvåll». Han har delte meninger om å flytte tilbake til Eidsvoll i voksen alder, da han karakteriserer bygda som «gammaldags», «bondeland» og «døtt», og fordi han ser få muligheter i Eidsvoll med tanke på fremtidig jobb. For øyeblikket trives han derfor best i byen og i «bykul'turen». Han forteller ivrig at han gjerne drar inn til Jessheim eller Oslo i helgene. Likevel påstår han at det er en klar fordel å vokse opp i bygda, fordi «det æ litt kult å være fra lannet og liksom ha di ærfaringene man får hær». Han legger ikke skjul på at det kan være aktuelt å flytte tilbake dersom det blir en befolkningsvekst i kommunen og det kulturelle mangfoldet blir større. Det er med andre ord tydelig at Eidsvoll betyr mye for Tobias' identitet, til tross for at han opplever en draging mot det urbane bylivet.

På spørsmål om han kan beskrive hva som er typisk for Eidsvoll, sammenligner han kommunen med nærliggende områder på følgende måte:

Tobias: mange utenfårståene tenker jo at detta ær veldi rånemil'jø for du kårmer liksom litt innpå innlannet og det ær nære hedmarken og alt muli

Karoline: ja

Tobias: men sånn for min egen del så p̄æier jæ å si at det æ'kke så mye rånemil'jø som man kanskje skulle tro (.) men du har jo selvfølgeli dissa som går yrkesfag og det går jo litt i vålvo toførti da [LATTER] men det æ jo'kke sånn at det ær et ty'pisk sånn rånemil'jø på samma måte som kanskje østfåll for eksempel da (.) eller hvertfall sånn vi ser for åss østfåll

Karoline: ja (..) men allikevel litt råner

Tobias: det ær nok litt mer rånete enn for eksempel oslo og bærurn

Om en kan bruke ordet «rånete» som en beskrivelse på noe tradisjonelt, slik rånemiljøer ofte blir kategorisert som, kan en si at Tobias, ved å bruke ordet, plasserer Eidsvoll i en tradisjons-, og modernitetsakse hvor Oslo og Østfold opptrer i hver sin ende av en tenkt skala, og hvor Eidsvoll er plassert et sted i midten.

Holdninger til språk og språkvariasjon

Tobias er pratsom og engasjert når han snakker om språk, dialekt og språkvariasjon. På spørsmål om hva som karakteriserer dialekta i Eidsvoll, sier han følgende:

Tobias: det æ jo mye *ø* da (.) *mjørk sjøt* (..) ehm det går mye i *ø* (.) det æ jo enkli litt sånn bræie bokst'aver gener'elt du bruker ikke så mye (.) du sier *oflo* du sier ikke *oslo*

Karoline: ja sant

Tobias: og på endinger så skal du gjerne bruke f'fest muli *a* endinger hvertfall i bestemt fårm

Karoline: ja

Tobias: ja (.) for det ær en kompis a mæi som sier *kant'inen* (.) og *skolen* (.) men di f'feste sier jo *kant'ina* og *skoon* for eksempel (.) så endinger i orda æ litt annerledes

Karoline: ja

Tobias: *or* æ jo òg noe man kan si (.) som mange sier (.) jæ ær så dårlig på faguttrykk når det gjelder dial'ekter

Karoline: ja ja

[LATTER]

Tobias: det æ jo mye det jæi liker å bare kalle *bræit* enkelt og græit

Når jeg spør om dialektene på Østlandet er lett geografisk gjenkjennelige, og om dialekta i Eidsvoll skiller seg ut fra resten, sier han at: «Du ha'kke sjangs til å høre det om ikke dem prater bræit (.) så det æ helt 'umuli å skulle høre på en pærs'on å skulle si at *han ær fra æidsvåll* (.) for det ær så mye int'ærne fårskjeller bare i æidsvåll da». Likevel karakteriserer han oslodialekta som «fin» og «litt påtatt», og sammenligner den med skriftspråket:

«For min egen del så virker det så unat'urli å skulle følle liksom (.) bare snakke som man skriver til ponkt og prikke da (.) jæ føler det atte det ær mye lettere å bare *prate* (.) men for mæi så faller jo *detta* nat'urli å prate som jæ gjør nå»

Når jeg stiller spørsmål ved hans tanker om språkvariasjon, får jeg et inntrykk av at hans generelle toleranse for dette er ganske høy. Han forteller at det er umulig å «[...] få unga til å prate bræit [...] for det atte vi får jo påvirkning fra så mange steder ikke sant». Han hevder også at språkvariasjon er en naturlig del av det å være østlending: «[...] det æ'kke noe man komment'erer enkli så mye for man ær så vant til å høre mye fårskjelli». Tobias anser med andre ord språkvariasjon som en naturlig del av sosial kontakt.

Likevel impliserer han at det finnes en forskjell på «naturlig» og «unaturlig» variasjon, og drar inn termen *knot* når jeg stiller spørsmål om hva han synes om å variere mellom dialekter:

«Det æ litt fårskjell på di som gjør det nat'urli og di som (.) jæ bræi jo utsatt for et nytt uttrykk hær *knoting* (.) di som *knoter* (.) jæ syns det æ litt fårskjell på det (.) for di som gjør det nat'urli det æ helt innafor det bare skjer (.) men når man *knoter* så føler jæ at da æ'ru (.) det b'ir bare så rart (.) for jæ ser ikke po'enget»

Her er Tobias inne på grensene mellom det *autentiske* og det *inautentiske*. Mens enkelte måter å variere språket på er «ekte» og «naturlig», er annen variasjon «falsk» og «tilgjort».

Selvrapportering av eget språk

På spørsmål om han karakteriserer sitt eget språk som eidsvollsdialekt, sier han at måten han prater på, ikke er så «veldig æidsvåll», men et sted midt imellom. Han innrømmer at han kan variere språket sitt i betydelig grad, og at måten han prater på avhenger av samtalepartner og miljø. Ofte prater han «bræiere» med håndverkere på den lokale deltidsjobben og «finere» med kompiser fra Jessheim og Oslo, påstår han. Han hevder at dette skjer utenfor hans egen kontroll, og viser høy språklig bevissthet: «Jæ har beskrevet det til kompisen mine som at jæ prater bræiest på mandager og finest på fredager for på freda ær det lengst ti sia jæ har vært på jobb ikke sant».

Til tross for at Tobias synes å være åpen for språklig variasjon både hos seg selv og andre, virker det likevel som han har et lite ønske om å holde på det «bræie»:

«Når jæ ær i byen og sånn så prøver jæ liksom å hålle litt på hvordan jæ prater (.) men 'samtidig så bjr det litt vanskli for mæi for det atte jæ har jo'kke no probt'em med å prate finere (.) så det ender åpp med at jæ prater gjerne likt som di rundt mæi (..) det faller helt nat'urli for mæi da (..) og åm jæ prater bræit en gang i nærbyen så ær det ikke sånn at jæ skammer mæ åver det (.) det syns jæ bare æ litt arti».

Det overnevnte utsagnet er en svært god illustrasjon på hvor uproblematisk han faktisk synes det er å snakke «finere». Tobias er fullt klar over egen situasjonelle språkvariasjon, og uttrykker ingen sjenanse av den grunn. Når jeg stiller spørsmål ved om han tror han har vekslet mellom intervjusituasjonene, er svaret hans tydelig: «Jæ har 'garantert veksla det æ'kke no spørsmåt engang». Tobias rapporterte språkvariasjon er med andre ord ganske lik den registrerte.

6.2 «Oda»

«For min egen del som jæ kjenner innvendi så syns jæ det æ græit at jæ snakker sånn som hær jæ kårmer fra da (.) at du kan faktisk si atte *åja men hun æ jo faktisk fra æidsvåll* eller sånn der *hu ær ikke redd for å vise det hållt jæ på å si*»

(Oda, i intervju C)

Oda er 19 år og er ved intervjutidspunkt bosatt i Gjøvik, noe hun har vært over en kort tidsperiode. Her studerer hun ved NTNU. Før Oda flyttet for seg selv, bodde hun hjemme hos foreldrene på Eidsvoll samtidig som hun gikk yrkesfaglig linje og deretter påbygg på videregående. Begge foreldrene til Oda er fra Eidsvoll og driver en gård litt nord for kommunens administrasjonssentrum. I helgene oppholder Oda seg mye hjemme hos foreldrene på Eidsvoll fordi hun jobber deltid i bygda, men også fordi hun har et ønske om å bruke mye

tid med familien, da hun er familiekjær.

6.2.1 Kvantitativ analyse av de språklige realiseringene

Situasjon A (oslosituasjonen)

Som tabellen viser, benytter Oda seg av forholdsvis mange tradisjonelle dialektvarianter i oslosituasjonen. Tendensen er den samme som hos Tobias: Hun benytter seg av flest former av /jæ/ i PERS.1, har høy frekvens av «tjukk l» av eldre l og benytter seg av flest tradisjonelle belegg i variabelen BFSG, slik som /boka/ og /uka/. I PERS.3

varierer hun mellom de tradisjonelle variantene /dom/ og /dem/ i subjektsform, men den modifiserte varianten /di/ dukker også opp ved noen tilfeller. Hun har dessuten lav modifieringsprosent i variabelen «tjukk l» av eldre rð, noe som er en interessant observasjon, da jeg vil karakterisere dette trekket som ganske tradisjonelt. Hun sier for eksempel /gåʔ/ og /fjoʔ/, men blir trigget av samtalepartner til å variere, noe følgende utsagn illustrerer:

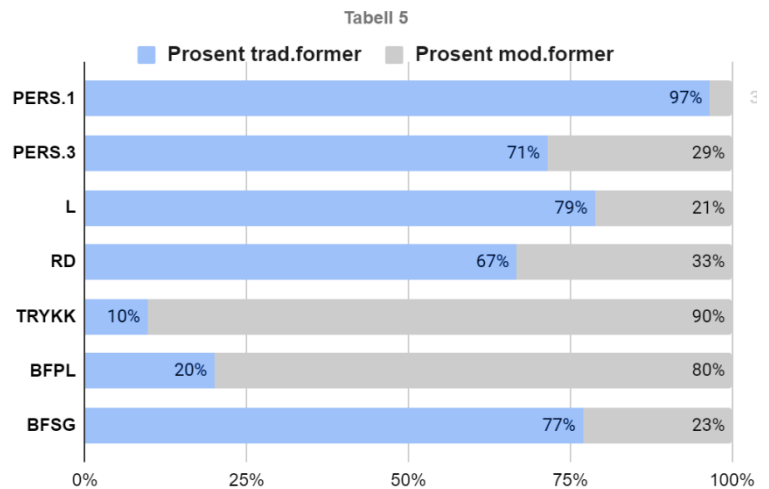
Oslodama: hvilke transp'årtmiddel ær det du benytter dæ mest av i æidsvåll

Oda: akkurat nå ær det jo bil (.) fordi den fikk jæ i fjor (.) lappen da

Oslodama: du fikk lappen i fjor

Oda: mm (.) i aug'ust i fjor

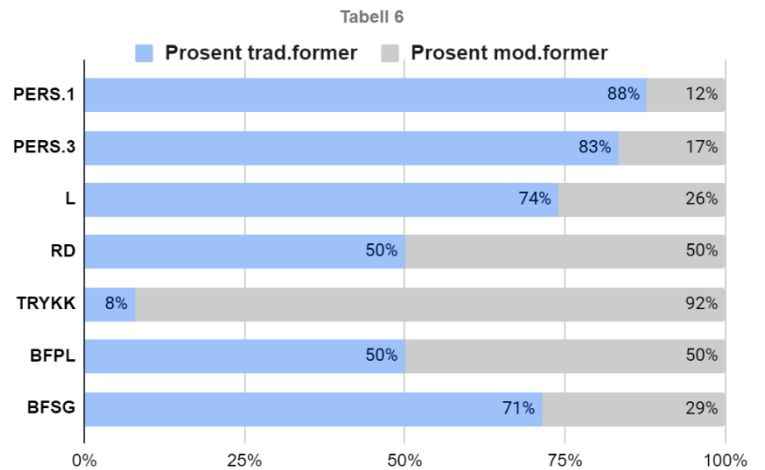
Enkelte av variablene har imidlertid høy modifieringsprosent. Dette gjelder for eksempel variabelen TRYKK, hvor hun har en modifieringsprosent på 90 %, og variabelen BFPL. Hun sier for eksempel /tilbudene/ og /tågene/ langt flere ganger enn hun har varianter med *a*-endelser.

Situasjon B (eidsvollssituasjonen)

Det er ikke store forskjeller på språket til Oda i oslosituasjonen og eidsvollssituasjonen. Det som er fremtredende, er at hun har flere tradisjonelle varianter av subjektformen i PERS.3. Hun bruker for eksempel over dobbelt så mange former av varianten /dom/ i denne situasjonen, noe som ikke kommer fram av tabellene. Hun har også

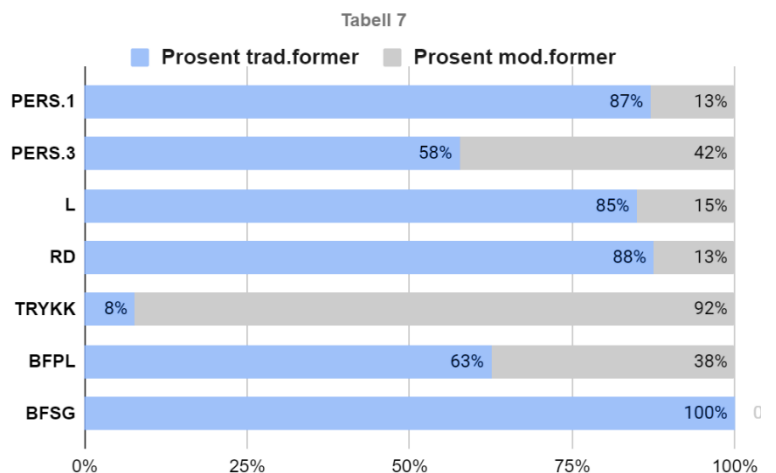
langt flere *a*-endelser i variabelen BFPL, og sier /åra/ og /karakt'era/ ved like mange tilfeller som hun sier /årene/ og /karakt'erene/. Den variabelen hun modifierer i størst grad er, som i oslosituasjonen, variabelen TRYKK.

Situasjon C

Oda har flest tradisjonelle dialektformer i situasjon C. I variabelen BFSG benytter hun seg konsekvent av varianter med *a*-endelser, og sier /jenta/ og /søstra/. Hun benytter seg av /jæ/ i PERS.1 og bruker ganske konsekvent «tjukk *l*», både i ord som /soɽ/ og /gåɽ/. Ellers skiller variabelen PERS.3 seg ut fra situasjon A og B. I denne situasjonen

benytter hun seg av påfallende flere varianter av /di/ enn i A og B, og frekvensen av /dom/ er langt mindre enn i eidsvollssituasjonen. Jeg oppdager dessuten en interessant pronombruk, noe følgende setning illustrerer: «Atte det autom'atisk går åver til den dial'ekta fordi dom ær så mye med di mener du». Her bruker Oda en tradisjonell pronomvariant (/dom/) i subjektposisjon og formen /di/ i objektposisjon. Den sistnevnte varianten er verken en tradisjonell talemålsvariant eller en skriftvariant. Mæhlum & Røyneland (2012) skriver at denne pronomvarianten kan forklares som en overdreven bruk av en form med sosial prestisje (s. 52).

Andre særtrekk ved språket til Oda

Ut over de utvalgte variablene, dukker det opp flere interessante språkdrag. Akkurat som Tobias har hun vokalsenkinger i ord som /hæɪɾ/, /æɾj/ og /allikavæɾ/, samt at hun varierer mellom de diftongerte formene /bɾæi/, /væit/ og /bræit/ og de monoftongerte formene /bɾe/, /vet/ og /brett/ i alle situasjoner. I situasjon A dukker det opp en rekke uforventede varianter ved enkelttilfeller, blant annet variantene /fek/ og /støkke/: «Pappa bor jo på en gåt som ligger et støkke ner en grusvæi». Hun har flere lokale former som oppstår ved enkelttilfeller. Dette gjelder for eksempel *hv*-varianten /åssen/, substantivet /skævven/, samt verbformer som /kåmmi/, /drivi/ og /funni/. Formen /funni/ er verken en tradisjonell eidsvollform (*føn*ni), eller en tradisjonell osloform (*fin*ni), men kan kanskje forstås som en hybridvariant mellom den sistnevnte og Oslo-vest-varianten /funnet/. En annen interessant observasjon er at hun produserer tre uforventede tilfeller av *apikal l* («østfold-l»), i formene /fålk/, /vållyball/ og /mål/, noe hun verken gjør i situasjon B eller C. Det har vært omdiskutert om den apikale *l*-en bør forstås som en standardvariant eller ikke, men det ser ut til at varianten sprer seg i store deler av det østnorske området, inkludert Oslo (Svendsen, 2012).

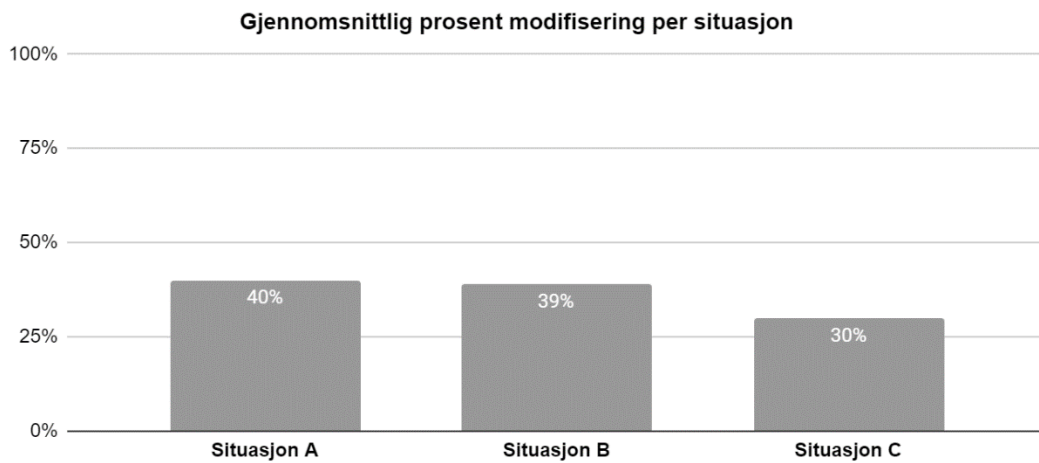
I eidsvollsituasjonen oppstår artikkelen *ei*: «[...] ei annen ei og ei bikkje». Andre former hun benytter seg av i denne situasjonen er /grømme/ (glemme, v.), /gørve/ (gulvet, n.) og /suk/ (syk, adj), samt jamvektsformen /samma/. I eidsvollsituasjonen oppstår dessuten et trekk jeg vil karakterisere som svært tradisjonelt, nemlig verbformen /vaɿ/ (ble): «[...] det vaɿ jo en ny linje». Denne formen eksisterer også i eidsvolldamas repertoar, men Oda er den første til å introdusere trekket i intervjukonteksten. Det er veldig interessant at Oda veksler mellom tre (av fire mulige) varianter av denne formen, både /bɾe/, /bɾæi/ og /vaɿ/. Den modifiserte Oslo-vest-varianten /ble/ (med bortfall av retrofleks flapp) ser ikke ut til å eksistere i Odas repertoar.

I situasjon C oppstår det ingen overraskelser, med unntak av en ny vokalsenking i ordet /'dialækt/. De resterende variantene som oppstår i situasjon C, har oppstått i situasjon A eller B. Hun bruker riktignok de tradisjonelle formene hyppigere her enn i eidsvollsituasjonen, deriblant formen /vaɿ/.

Samlet kvantitativ vurdering

Tabell 8

Oda

Gjennom å ha registrert Odas språkbruk kommer det fram at hun modifiserer 40 % i situasjon A, 39 % i situasjon B og 30 % i situasjon C. Oda bruker færrest tradisjonelle dialektvarianter i samtale med intervjueren fra Oslo, og flest i samtale med meg. En av årsakene til dette kan være stor bevissthet på eget språk i situasjon C, da eidsvollsdialekta var samtaleemnet store deler av intervjuet, og da Oda selv rapporterer et ønske om å snakke eidsvollsdialekt (se følgende kapittel). Sammenlagt har Oda en variasjonsbredde på 10 prosentpoeng.

6.2.2 Kvalitativ analyse av språkbruk og språkoppfatninger

Interesser og tilknytning til bygda

Oda definerer seg selv som en «årntli æidsvålling» og knytter seg sterkt til bygda. Hun beskriver Eidsvoll med utelukkende positivt ladede ord som «landli», «lite», «kosli», «personli», «rolli» og «sentr'alt». Når jeg spør om hun føler seg knyttet til stedet, svarer hun at «ja (.) det æ jo dær jæ har våkst åpp (.) det æ jo *hjemme* (.) jæ ha'kke funni et sted enda hvor jæ føler mæi hjemme som hær». Hun forteller at hun har odelsrett på familiegården, og at hun har et ønske om å ta over gården dersom det skulle bli aktuelt. På spørsmål om hun er stolt av oppvekststedet, er hun imidlertid noe nølende i svaret sitt. Hun sier at det avhenger mye av hvem som spør: «Jæi æ'kke f̄æu åver å si at jæ æ fra æidsvåll (.) men det æ kanskje heller hvordan di andre reag'erer på det kanskje (.) som gjør at jæ kan b̄ti mer f̄æu eller småirrit'ert». Når jeg spør om hva slags type personer som kan gjøre henne flau og hvorfor, sier hun at det ofte er folk fra større tettsteder: «[...] atte dem tenker at det ikke ær no hær da (.) at det bare ær en f̄ækk».

På spørsmål om hva som er typisk eidsvølling, svarer hun følgende: «Det æ vel en litt

go bʀanning hær egentli (.) så jæ vet ikke helt hvordan jæ ska beskrive di (.) en bonne i øggs¹⁵ eller no sånt no». På spørsmål om hva som er typisk «oslosk», beskriver hun i motsetning en som går med dyre merkeklær, men påpeker selv at hun bevisst setter det veldig på spissen.

Holdninger til språk og språkvariasjon

Oda knytter automatisk språk tett opp mot det å være eidsvolling, og introduserer tematikken lenge før jeg har stilt spørsmål ved språk. På spørsmål om hva som karakteriserer dialekta i bygda, sier hun at den gjerne er litt «bræi» og kanskje «vulg'ær»: «Vi snakker ganske sånn (.) vulg'ært (..) litt mer sånn bonnedial'ekt eller hva jæ ska kalle det». I motsetning karakteriserer hun oslodialekta som «penere», «eleg'ant» og «overklasseakti».

På spørsmål om holdninger til språkvariasjon, kommer det fram at hun har delte meninger til dette. Hun innrømmer at hun gjerne påpeker det dersom lillesøstera snakker «fint», og har et brennende ønske om å lære barna sine lokal dialekt. Likevel uttrykker hun ikke direkte negativitet til språkvariasjon som sådan, og synes det er helt greit å variere språket når man er med andre som snakker litt annerledes. Hun virker derfor å være ganske åpen for variasjon.

Selvrapportering av eget språk

Oda uttrykker stolthet overfor egen dialekt og har et personlig ønske om å holde på den. Hun sier riktignok at hun ubevisst kan «slå om», og tror det kan være et resultat av at hun tenker at måten hun snakker på er «vulg'ær»: «[...] at jæi ubevisst tenker atte det bʀir for mye hållt jæ på å si». Hun forteller at hun har opplevd å få reaksjoner på språket: «På lørenskog (.) dær fikk jæ veldi mye mer reaksj'oner (.) for jæ sier jo *dom* i stedet for *di* eller *dem*». Riktignok opplevde hun ikke reaksjonene som direkte negative. Hun tror at responsen kom som følge av samtalepartnerens fascinasjon.

På spørsmål om hun anser dialekt som viktig for personlig identitet, sier hun følgende:

«Asså hvordan jæ snakker æ vel egentli ikke så vikti så lenge jæ klarer å få frem det jæ skal si (.) men for min egen del som jæ kjenner innvendi så syns jæ det ær græit at jæ snakker sånn som hær jæ kårmer fra da (.) at du kan faktisk si atte *åja men hun æ jo faktisk fra æidsvåll* eller sånn der *hu ær ikke redd for å vise det hållt jæ på å si*»

For Oda spiller den lokale dialekta en avgjørende rolle i konstruksjonen av personlig identitet. Likevel er det interessant hvor uproblematisk det virker som det er å velge å *ikke* snakke lokal dialekt. Når jeg stiller spørsmål ved språklige forventninger hjemme i familien, sier hun for

¹⁵ *Uggs* = dyrt skomerke.

eksempel følgende: «Dom påpeker jo ikke det (..) men dom syns nok sikkert det æ arti at vi også snakker 'dialækt». Videre sier hun at hun ofte glemmer seg bort og bruker varianter hun ikke har lyst til å bruke, men tenker ofte at: «[...] nå årker jæ'kke nå bare færtsetter jæ å snakke sånn også bare b'ir det sånn».

Når jeg spør om hun tror at hun har variert mellom intervjusituasjonene, er hun nølende. Hun trekker fram at hun sannsynligvis har pratet «brett» med intervjueren fra Eidsvoll, men er usikker på om hun pratet «penere» med intervjueren fra Oslo: «Det kan henne (.) det væit jæ'kke». Jeg opplever at hun blir litt flau når jeg stiller spørsmål ved det, kanskje er det fordi hun har et ønske om å være språklig stabil og holde på dialekta, samtidig som hun er klar over at hun har et stort språklig repertoar som er sårbart for kontekstuell variasjon.

6.3 «Berit»

«Fålk fårventer det ofte ikke når di møter mæi di ær sånn *ja du har våkst åpp på frågner eller* (.) det æ litt morsåmt å se hvordan fålk reag'erer på det sånn *hæ næi du kan 'ke ha gård* liksom *det trur jæ'kke no på* (..) det syns jæ æ litt interess'angt»

(Berit, i situasjon C)

Berit er 18 år og har ved intervjutidspunkt vært bosatt i Oslo over en kort tidsperiode. Her fullfører hun siste året på videregående. De to første årene av det videregående skoleløpet bodde hun hjemme hos foreldrene ved et småbruk på Eidsvoll og pendlet inn til byen. Berit har derfor hatt daglig interaksjon med folk fra Oslo i tre år, og rapporterer at hun for tiden er oftere i kontakt med oslofolk enn med folk fra den lokale bygda. Ved siden av skolen driver hun aktivt med kreative hobbyer, deriblant musikk og mote, som hun ofrer store deler av fritiden sin til.

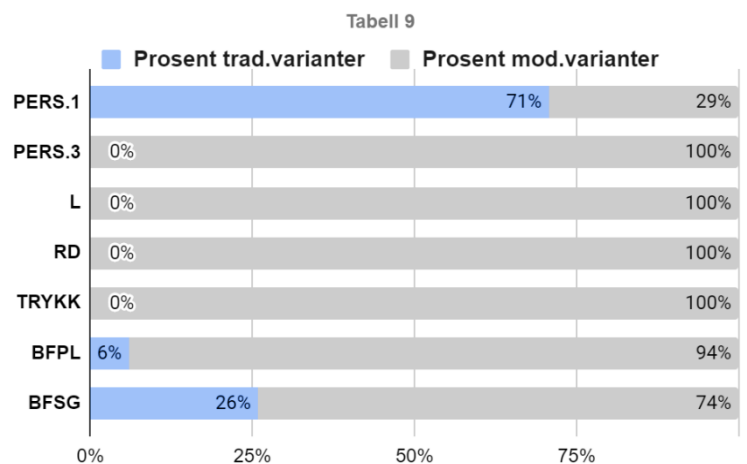
Siden Berit i utgangspunktet i utgangspunktet ikke oppfyller kravene jeg har til informantutvalg, vil hun ikke kunne gi et tilstrekkelig bilde av en bosatt eidsvollungdom i dette prosjektet. Likevel kan informantportrettet til Berit være med på å danne et bilde av en utflyttet, og kanskje fremtidig, eidsvollungdom, og slik bidra til å løfte prosjektet. Med bakgrunn i disse refleksjonene, har jeg derfor besluttet å inkludere Berits informantportrett i oppgaven.

6.3.1 Kvantitativ analyse av de språklige realiseringene

Situasjon A (oslosituasjonen)

I oslosituasjonen benytter Berit seg av nesten utelukkende modifiserte varianter. I fire av totalt syv variabler, modifierer hun 100 %. Hun benytter seg for eksempel konsekvent av varianten /di/ i PERS.3, har fullstendig bortfall av retrofleks flapp og plasserer trykket på endestavelsen, som i /dial'ekt/. Det som

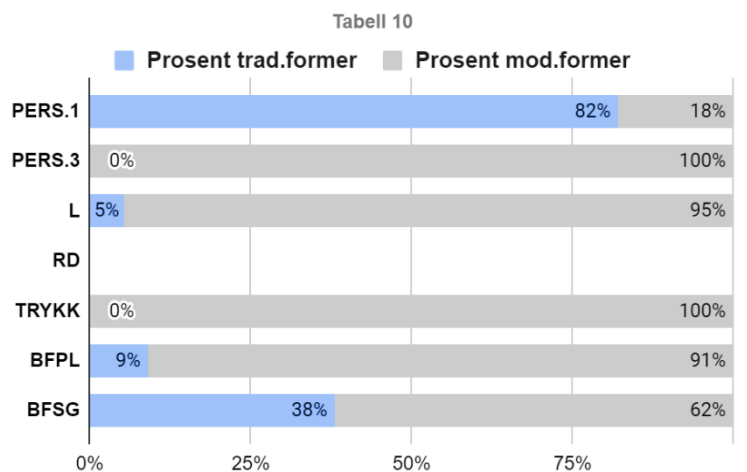
skiller seg ut i retning det tradisjonelle, er at hun benytter seg av flere pronomenformer av varianten /jæ/ enn av varianten /jæi/. I variabelen BFPL dukker det kun opp ett enkeltbelegg med *a*-suffiks, varianten /fåлка/. De fleste beleggene som opptrer i denne variabelen har *en*-suffikser, slik som /fåлкene/ og /valgene/. I hunkjønnsbøyinga (BFSG) har hun noen tradisjonelle former med *a*-ending, slik som /venninna/, men de fleste beleggene har *en*-suffikser, blant annet i /natten/ og /klåkken/. Dette er varianter jeg vil påstå er meget markante i retning en bokmålspreget Oslo-vest-varietet. Til og med innad i Oslo ser det ut til at hunkjønnformer med *a*-endelser brer seg (Stjernholm, 2013).

Situasjon B (eidsvollsituasjonen)

I eidsvollsituasjonen produserer Berit et språk som ligner mye på det hun bruker i oslosituasjonen. Forskjellen er at hun benytter seg av flere tradisjonelle varianter i PERS.1, BFPL og BFSG. Det dukker dessuten opp fem belegg med «tjukk *l*» av eldre *l*, noe som er interessant med tanke på at hun modifierer 100 % i denne variabelen i

situasjon A. De første tilfellene av retrofleks flapp dukker ikke opp før i midten av intervjuet, men da kommer det to på én gang, sammen med den diftongerte formen /væit/:

«[...] æ man litt fårkjøra så ær det ikke no (.) det æ jo tæit å dra til legen liksom man væit jo at man brir bra igjen»

I variabelen RD forekommer det ingen varianter, verken tradisjonelle eller modifiserte.

Situasjon C

I situasjon C modifierer Berit 100 % i to av variablene, nemlig RD og TRYKK. Ellers er tendensen den samme som i situasjon A og B, nemlig at PERS.1 er den variabelen med flest tradisjonelle former. Hun produserer flere «tjukke l-er» enn i situasjon B og flere tradisjonelle former av variabelen BFPL, slik som /fålka/.

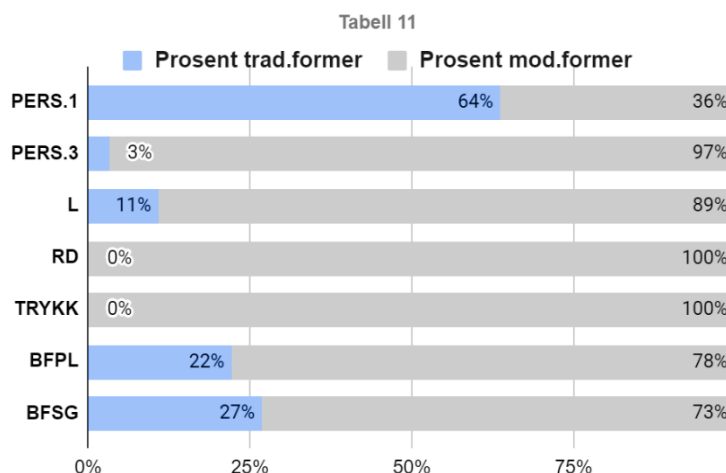
Dessuten dukker det opp et belegg av varianten /dem/ i subjektsposisjon, noe som er ganske interessant, da det er fullstendig bortfall av denne i de foregående situasjonene, og det heller ikke er trekk jeg som intervjuer benytter meg av. I følgende sitat illustreres variasjonen mellom «tjukk l» og dental l, samt engangstilfellet av pronomensvarianten /dem/:

«Jæ tenker mest at det ær fålka det har å gjøre med (.) men åfte så snakker fårk litt bræiere på minnesund enn dem gjør på råhålt for eksempel (.) men jæ tror det har med fårka å gjøre (.) at det er litt bevisst egentli (.) i stedet for stedene nødvendigvis (.) men jæ vet ikke»

Andre særtrekk ved språket til Berit

Utover de utvalgte språklige variablene har Berit flere interessante språkdrag. For eksempel monoftongerer hun nesten konsekvent i ord som tradisjonelt har diftongen *ei* i eidsvollsdialekta, slik som /sen/, /vet/ og /ble/. Hun benytter seg riktignok av formen /væit/ ved noen få tilfeller i eidsvollssituasjonen. I motsetning til Oda og Tobias sier hun /helg/ og /sell/ (selv), men da hun har et stort bortfall av «tjukk l», kommer det ikke som noen stor overraskelse at hun ikke har vokalsenkning.

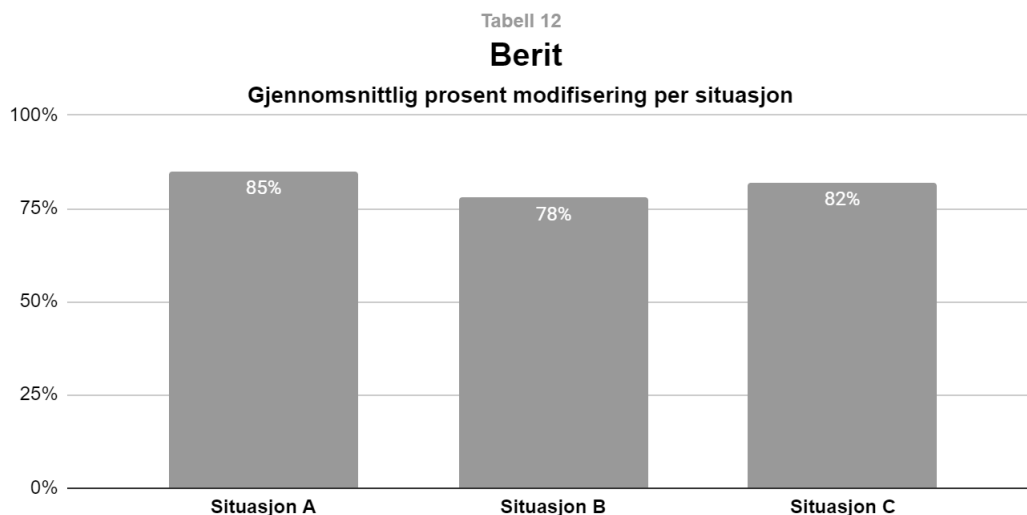
Et interessant trekk som oppstår ved et enkelttilfelle i eidsvollssituasjonen, er formen /gæɽi/: «[...] hvis det skulle gå altfår gæɽi liksåm». I oslosituasjonen legger jeg også merke til et annet språkfenomen, nemlig bruken av engelsk. Bruken av engelsk er ikke like fremtredende i situasjon B og C, selv om hun benytter seg av engelske ord også her. Det følgende utdraget fra oslosituasjonen illustrerer dette ytterligere:

Berit: det ær så dæili å bare være dær jæ skal være liksåm (.) skjønner du (.) ikke måtte uansett hva jæ skal så må jæ ræise i to timer (.) det blir litt hassle
Oslodama: ja det skjønner jæ skikkli godt
Berit: bare hvis jæ ska møte noen venner og dra på kafé liksåm så må jæ ha to timers notice

Ellers er det spesielt ett språkdrag som gjør at Berit skiller seg markant ut fra de tre resterende informantene, nemlig preteritumsbøyinga av *a*-verb. Her benytter hun seg av en rekke varianter med *et*-suffiks, i ord som /flyttet/, /passet/ og /jåbbet/ på tvers av situasjonene. I oslosituasjonen oppstår belegg med *et*-suffiks hele 21 ganger, opp mot 10 belegg med *a*-suffiks. I eidsvollsituasjonen er det halvt om halvt av former med *et*-suffiks og med *a*-suffiks, her sier hun for eksempel /flytta/ og /passa/. Hun varierer derfor situasjonelt mellom *a*- og *et*-suffikser i de samme variantene.

Samlet kvantitativ vurdering

Berit er uten tvil den av de fire informantene som benytter seg av flest modifiserte former i intervjusituasjonene. I situasjon A har hun en gjennomsnittlig modifiseringsprosent på 85 %, i situasjon B på 78 % og i situasjon C på 82 %, noe som impliserer at hun sånn sett har en forventet, situasjonell veksling fordi hun akkomoderer i retning samtalepartner. Variasjonsbredden (differansen mellom høyeste og laveste modifiseringsprosent) er samlet på syv prosentpoeng.

6.3.2 Kvalitativ analyse av språkbruk og språoppfatninger

Interesser og tilknytning til bygda

Berit definerer seg selv som «hundre pros'ent æidsvålling» og påstår at Eidsvoll er en stor del av hennes identitet. Hun ville ikke vært foruten en oppvekst i bygda. Likevel rapporterer Berit at hun opplever en større tilknytning til Oslo og byen, hvor hun selv hevder hun passer bedre inn: «Jæi følte mæ alltid litt sånn rar på æidsvåll (.) jæi ble jo bare søtten år før jæ flyttet liksåm».

På spørsmål om hun kan beskrive stedet Eidsvoll, beskriver hun det til meg som «hyttepreget», «kosli» og «idyllisk», men i samtale med intervjueren fra Oslo bruker hun òg betegnelsen «klaustrof'obisk». Når jeg spør henne om hva som gjør at hun opplever en større tilknytning til Oslo, peker hun på at eidsvollinger ofte har en tankegang som er mer «logisk og praktisk», mens folk i Oslo gjerne er mer «fritenkende» og «åpne», og at hun identifiserer seg mer med dette. På spørsmål om hun er fornøyd med valget om å flytte ut av bygda, er hun ikke i tvil:

«Det ær ett av di beste valgene jæ har tatt (..) det var liksåm helt blanke ark og jæ kunne være hvem jæ ville (.) det var ingen som hadde non definisj'on eller tanker om hvem jæi var ikke sant»

Holdninger til språk og språkvariasjon

Når jeg spør om hun kan beskrive eidsvollsdialekta, svarer hun at «det æ bare litt bræiere (.) litt mere liksåm (..) en mill huddøring¹⁶ liksåm», men at det er store variasjoner i hvor «bredt» eidsvollungdom snakker i dag. Hun tror språkvalgene til ungdommer i bygda er bevisste og at måten man snakker på i større grad bør knyttes til mennesker og miljøer heller enn stedet i seg selv (jf. utdraget i situasjon C). På spørsmål om det er noen likhetstrekk mellom folk som snakker tradisjonell eidsvollsdialekt, svarer hun følgende:

«Det æ jo liksåm åfte ha stålthet i det å for eks'empel drive en gård eller å være hærfra (.) å være litt fra bygda (.) og knytter mye av identit'eten sin til det (.) det ær åfte di jæ åpplever liksåm (.) som snakker såpass bræit da»

Jeg opplever at Berit er svært åpen for språkvariasjon. Hun påstår at det er naturlig å variere etter hvem man prater med, og anser språkvariasjon som en grunnleggende, menneskelig tilpasningsevne. Hun viser stor grad av språklig bevissthet og refleksjon når hun snakker om dette:

¹⁶ *Hurdøling*: person som bor i eller er fra Hurdal kommune i Viken fylke. Hurdal er en skogbrukskommune som ligger vest for Eidsvoll kommune og sør for Vestre og Østre Toten (naob.no).

Berit: nei asså det æ jo fårsåvitt kanskje ikke en dom ting (å variere) det æ jo noe med det å hålle på dial'ekta si da (.) som blir vanskeligere når man tilpasser sæi alle hele tiden (.) men på samme tid så ær det jo en veldi nat'urli ting (.) det ær noe alle gjør (.) ikke bare med språk (.) men både med kråppsspråk og måter man åppfører sæi på eller hva man sier

Karoline: mm

Berit: det æ jo bare en tilpasningsevne (.) og jæi tror det ær veldi vikti å ha det liksåm (.) det æ jo en vikti del av hvordan man klarer å kommunis'ere og samarbeide med andre mennesker

Når jeg spør om hun karakteriserer noen dialekter som bedre enn andre, svarer hun at alle dialekter er like fine, men at østlandsk nære hovedstaden kanskje har en tendens til å bli rangert høyt. Dette tror hun har sammenheng med at østlandske talemål opptrer hyppig i medier og at det derfor ligger latent for folk å benytte seg av dette: «[...] det bare ligger i øret liksåm».

Selvrapporing av eget språk

Berit vil ikke karakterisere sitt eget språk som eidsvollsdialekt. Likevel vil hun absolutt definere seg selv som en eidsvolling:

Karoline: føler du at måten du prater på æ med på å bestemme dæi som pærs'on

Berit: det æ jo litt det (.) kanskje ikke min følelse av mæi men andres inntrykk av mæi da

Karoline: ja

Berit: og jæ mærker jo det (..) hvis jæ introdus'erer mæi selv til noen og snakker veldi pent eller hvis jæi ikke gjør det (.) fålk får jo fårskjellige inntrykk (.) så kanskje andres syn på mæi men ikke mitt eget liksåm (.) jæ ær så vant til begge deler så jæ føler begge to ær nat'urli

Karoline: så du føler dæi like mye æidsvålling selv om du ikke føler at du snakker æidsvållsdial'ekt

Berit: ja ja ja

Berit hevder med andre ord at det å være eidsvolling ikke trenger å være ensbetydende med å ha eidsvollsdialekt. Hun sier videre at andre ofte gjetter at hun er fra Frogner, som gjør det tydelig at hun bryter med noen forventninger om måter å snakke på:

«Fålk fårventer det ofte ikke når di møter mæi di ær sånn *ja du har våkst åpp på frågner* eller (.) det æ litt morsåmt å se hvordan fålk reag'erer på det sånn *hæ næi du kan'ke ha gård* liksåm *det trur jæ'kke no på* (..) det syns jæ æ litt interess'angt»

På spørsmål om egen språkvariasjon, er hun overbevist om at hun varierer. Hun er likevel usikker på om hun varierte mellom intervjusituasjon A, B og C. Hun sier at variasjonen avhenger av hvem hun snakker med og hvilket miljø hun er i. Hun peker på at hun endret dialekta fort etter at hun flyttet til hovedstaden, og merker forskjeller allerede på den korte tiden

hun har vært boende. Når jeg spør om språkvariasjonen var bevisst eller ubevisst, svarer hun følgende:

Berit: både òg (.) eh jæ tror at i starten når jæ kãm inn i oslomilj'øet at jæ gjorde det litt bevisst (.) at jæ var litt sånn (.) det var dæili at fålk ikke la märke til det (.) det var ingen som påengt'erte det

Karoline: mm

Berit: men jæ mærker jo fãrtsatt at jœi gjør det (.) svitsjer i fãrhãld til hvem jæ æ med

Karoline: mm

Berit: jæ hadde jo di små tingene som *ælj* og *skævv* og *mjøŕ* liksåm (.) men jæ bare slutta helt med det (.) og det kãm veldi nat'urli (..) så det falt jo bort veldi fort sånne ting som var veldi tydeli

Det virker som at det skal lite til for å gjøre seg mindre «eidsvollsk». Det er «di små tingene» som Berit antyder, som må ryddes bort, de markerte språkdragene som symboliserer tilhørighet til stedet. Det virker som at hele prosessen med å rydde vekk markerte språkdrag er en umarkert ting i utgangspunktet, at det er stor aksept for å legge vekk enkelte språkdrag til fordel for andre.

6.4 «Bjørnar»

«Det skjærer litt når fåŕk sier *hytten* i æidsváll i stedet for *hytta* (.) det gjør det (.) det ska jæ være ærli å si»

(Bjørnar, i situasjon C)

Bjørnar er 18 år og bosatt med familien et stykke nord for kommunens administrasjonssentrum. Faren hans er oppvokst på Eidsvoll, og moren er fra en nærliggende plass på Østlandet. Bjørnar kjører egen bil til og fra Eidsvoll videregående skole daglig, hvor han går påbygg etter å ha gått to år på yrkesfaglig linje. Ved siden av skolen er han svært aktiv i fotball. Drømmen hans er å kunne jobbe med fotball på heltid.

6.4.1 Kvantitativ analyse av de språklige realiseringene

Situasjon A (oslosituasjonen)

I oslosituasjonen benytter Bjørnar seg av en god blanding av tradisjonelle og modifiserte former. Han har for eksempel en overvekt av retrofleks flapp, både av eldre *l* og av eldre *rð*. I BSFG har han flest varianter med *a*-endelser, slik som i /fritia/ og /brua/. I flertallsbøyinger av substantiv benytter

han seg av nesten like mange former med *a*-endelser som med *ene*-endelser. Han sier for eksempel /lysa/ og /venna/, men også /elevene/ og /přassene/. Den variabelen han modifierer i størst grad er TRYKK. Også PERS.3 har høy modifieringsprosent. De fleste beleggene i den sistnevnte variabelen er av varianten /di/, men varianten /dem/ opptrer ved syv tilfeller, ved siden av den tradisjonelle /dom/ som opptrer ved tre tilfeller. Jeg vil påstå at følgende utdrag illustrerer variasjonen mellom /di/, /dem/ og /dom/ på en meget god måte:

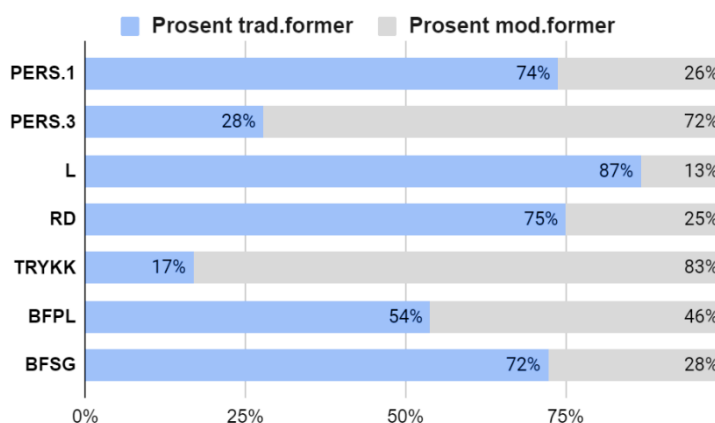
«Di som går idrett og sånne ting di ’misunner jo mæi litt da (.) fordi jæ har så mange muligheter (.) dem angrer litt sjøt på at dem ikke valgte no annet (.) fordi ingen av di har jo noen mening åm hva dom skal»

Situasjon B (eidsvollssituasjonen)

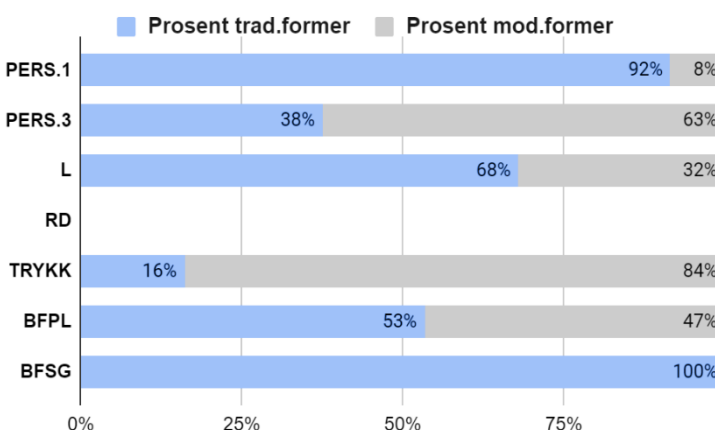
I eidsvollssituasjonen har Bjørnar et språk som ligner mye på det i situasjon A. Han benytter seg av noen flere tradisjonelle varianter, for eksempel i PERS.1 og i BFSG. I sistnevnte variabel modifierer han 0 %, noe som vil si at han konsekvent har *a*-endelser i hunkjønnsord, for eksempel i

/utdanninga/ og /uka/. Han produserer ingen belegg i variabelen «tjukk *l*» av eldre *rð*, så her er det vanskelig å skulle si noe om hvilke former som kunne oppstått. Ellers er tendensen den samme som i situasjon A: TRYKK og PERS.3 er de to variablene med høyest modifieringsprosent. I eidsvollssituasjonen har han imidlertid flere former av varianten /dom/ enn han har i oslosituasjonen.

Tabell 13

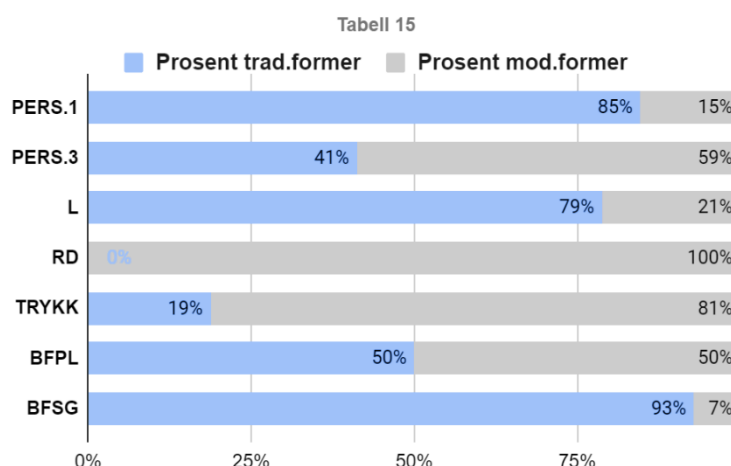

Tabell 14

Situasjon C

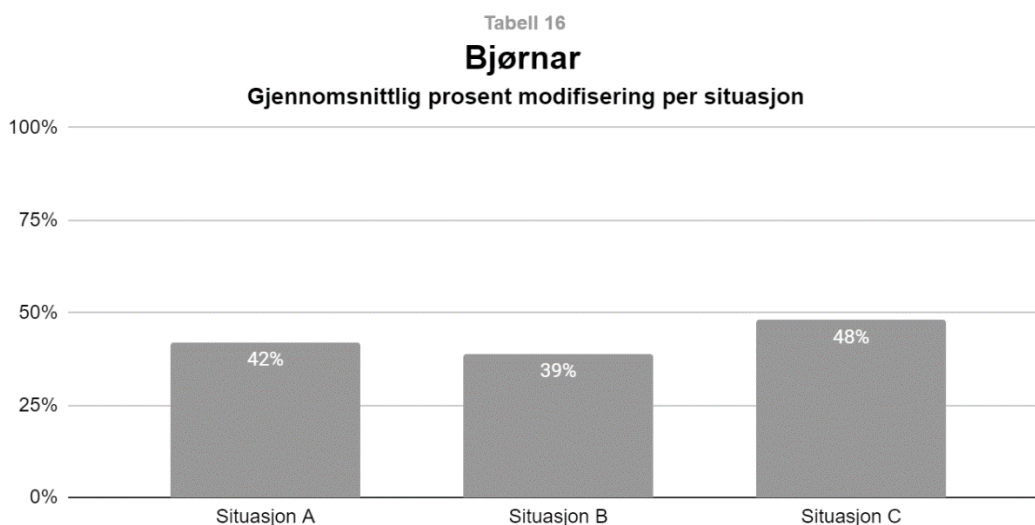
I situasjon C har Bjørnar sammenlagt flere modifiserte varianter enn i situasjon A og B. For eksempel modifiserer han 100 % i variabelen RD. I variabelen BFPL har han noen flere modifiserte former enn i situasjon A og B, samt at han har færre «tjukke l-er». Den variabelen det opptrer flest tradisjonelle former er i variabelen BFSG. Her benytter han seg av *en*-endelse kun ved et enkelttilfelle.

Andre særtrekk ved språket til Bjørnar

Av språkdrag som ikke er tellbare, kan jeg nevne de diftongerte formene /sæin/ og /bæin/, samt /bʁæi/ og /væit/. Han bruker også jamvektsformene /samma/ og /gammal/ i alle situasjoner. I oslosituasjonen veksler han halvt om halvt mellom formene /tro/ og /tru/, mens han i situasjon B og C benytter seg kun av den sistnevnte. Dessuten dukker det opp et interessant språkdrag i situasjon C, nemlig den tradisjonelle eidsvollsvarianten /ta/ (av/utav): «[...] det æ jo på samma sia ta lannet». Verbet /fʁøtte/ (flytte) opptrer også ved et enkelttilfelle i situasjon C.

Samlet kvantitativ vurdering

Samlet har Bjørnar en variasjonsbredde på 9 prosentpoeng. I oslosituasjonen modifierer han 42 %, i eidsvollssituasjonen 39 % og i situasjon C 48 %, noe som impliserer at han modifierer mest i situasjonen med meg og minst i situasjonen med eidsvoll dama. Til tross for at variasjonsbredden er såpass lav, og dermed impliserer liten grad av variasjon mellom intervju kontekstene, er det viktig å påpeke at variablene spriker mye innad i hvert intervju.

6.4.2 Kvalitativ analyse av språkbruk og språkoppfatninger

Interesser og tilknytning til bygda

Når Bjørnar skal beskrive bygda, bruker han ord som «lokalt», «fint», «sentralis'ert», «stille», «rolle» og «lite». Han er glad i bygda si, føler seg sterkt knyttet til den, og har heller ikke noe ønske om å flytte ut med det første. Han er lokalpatriotisk og stolt over å være eidsvolling, og får det til å høres ut som om alle er like patriotiske som han selv. På spørsmål om han kan beskrive en typisk eidsvolling, nøler han lenge før han sier at han «syns æidsvållinger er helt vanlie fårk enkli». Når jeg spør om hvordan han tror andre ville beskrevet eidsvøllinger, svarer han «litt sånn harry fårk kanskje (.) det ær sånn jæ føler vi b̄ir betæina som (..) som råner bare for å râne lissåm». Han har heller ikke til hensikt å skryte av at han er fra Eidsvoll: «Asså man skryter ikke av at man ær æidsvålling lissåm man håller litt tilbake igjen hvis man møter på fårk», og begrunner det med at de aller færreste vet hvor Eidsvoll er.

Holdninger til språk og språkvariasjon

Bjørnar har ikke gjort seg så mange tanker rundt språk og dialekt, og synes det er utfordrende å skulle svare på spørsmål om eidsvollsdialekta. Han sier at eidsvøllinger kanskje snakker «litt sånn brett uten å tenke så mye hva vi sier», og at språket i Oslo er litt «finere», «bokmår» og «standar».

På spørsmål om hva som skiller østlandsdialektene, sier han at det er vanskelig å skulle høre forskjell med mindre man snakker «brett», fordi alle østlendinger snakker «vanli»:

«Ska vi bare snakke helt vanli så tror jæ'kke vi klarer å skille hvor fårk ær fra østlandet (..) du ska slite gått hvis du klarer å høre fårskjell på en æidsvålling og en fra hamar (.) jæ kjenner jo et par stykker fra hamar (.) di snakker helt vanli di og (.) akkurat som det vi gjør nå».

Ifølge Bjørnar er det å snakke «vanli» et østlandsk fenomen. Det virker som at i det å snakke «vanli» er en akseptert måte å snakke på, et språk som østlendinger flest benytter seg av. Følgende utsagn illustrerer imidlertid hvilket språktrekk som, ifølge Bjørnar, er uakseptert i en eidsvoll kontekst:

«(Det er) en kar (fra eidsvoll) som (sier) alt med *en*-endinger (.) det syns jæ ær 'spesielt egentli (.) jæ har sagt det ti'n fjere ganger at *du kan'ke snakke sånn* (..) det skjærer litt når fårk sier *hytten* i æidsvåll i stedet for *hytta* (.) det gjør det (.) det ska jæ være ærli å si»

Slik jeg tolker dette utsagnet, indekserer bruken av *en*-suffikser i substantivbøyninga av hunkjønnsformer i entall noe tydelig «uvanlig» i en «eidsvollsk» kontekst, riktignok ifølge Bjørnar.

Selvrapporing av eget språk

Bjørnar karakteriserer sitt eget språk som eidsvollsdialekt, og hevder selv at han er en av få ungdommer som snakker «brett» i Eidsvoll i dag. Selv synes han det er «kult» og «gøy» å ha dialekt. På spørsmål om han varierer ut ifra hvem han snakker med, sier han at han ofte tar seg selv i å snakke «bræiere» med familien og «vanli» med kompiser: «Det 'varierer litt for jæ kan lissåm begge deler føler jæ». Likevel har han et ønske om å snakke likt i alle situasjoner, og nyanserer egen variasjon i etterkant: «[...] asså det æ jo'kke mye da men det ær i bitteliten grad». Når jeg stiller spørsmål ved om han tror han har vekslet mellom intervjusituasjonene, er han ikke i tvil: «Nei jæ tro'kke jæ har gjort det». Videre sier han at han håper at måten han pratet på var ganske lik i samtlige av situasjonene:

«Jæ bare føler at det hadde vært rart hvis jæi skulle ha lagt åm føler jæ (..) jæ har lyst til å snakke *sånn* (.) uansett hvem jæ snakker med (.) uansett hvilken setting det ær i [...] føler man har ett språk og det ær det lissåm»

Det er tydelig at Bjørnar har et ønske om å ikke akkomodere eget språk i retning samtalepartner, selv om han ved et tidligere tidspunkt innrømmer at han har anlegg for språklig variasjon.

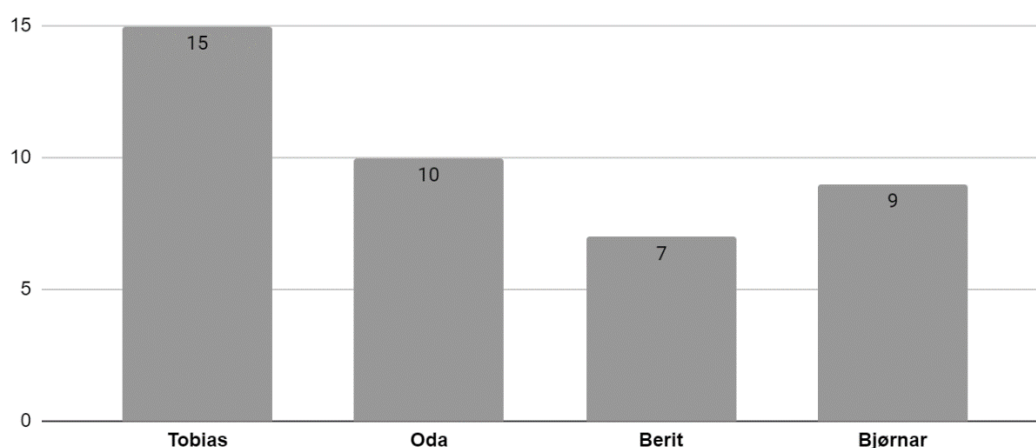
6.5 Hva karakteriserer språket til informantene?

6.5.1 Tendenser i den språklige variasjonen

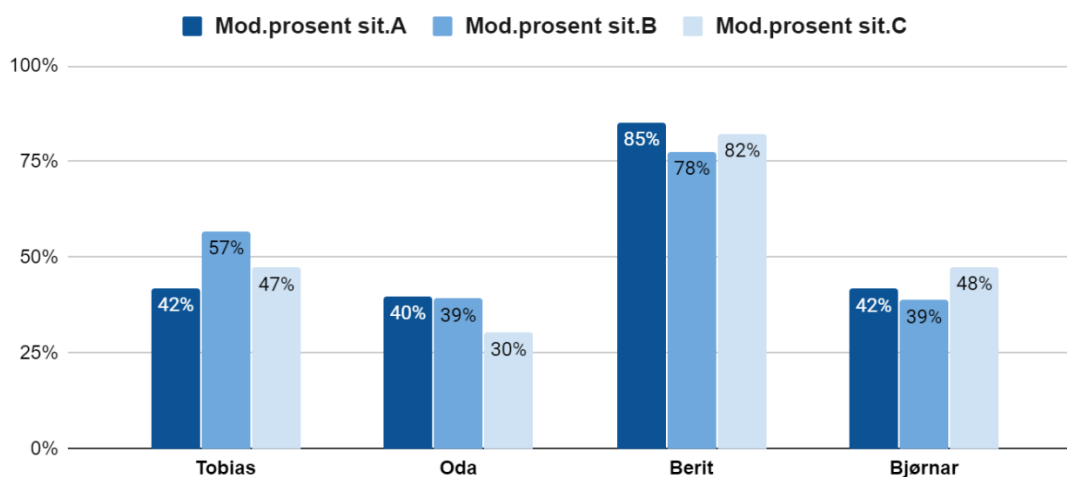
Slik det kommer fram av tabellene, er det individuelle forskjeller mellom informantene både når det gjelder modifieringsprosent, variasjonsbredde og situasjonsbestemt veksling. Det ser ut til at de variablene som har høyest andel tradisjonelle former på tvers av informantene er PERS.1 og substantivbøyninga av hunkjønnsformer i entall (BFSG). De variablene som har høyest modifieringsprosent er TRYKK og RD, samt PERS.3.

Tabell 17

Variasjonsbredde per informant

Tabell 18

Berit er den som samlet sett modifierer i størst grad. Hun modifierer mest i situasjonen med oslodama og minst i situasjonen med eidsvoll dama, og har slik en forventet situasjonell veksling. Med unntak av de utvalgte, språklige variablene, har hun spesielt ett trekk som jeg vil si bidrar til å øke modifieringsprosenten betraktelig, nemlig verbformer med *et*-suffiks. Berit er imidlertid den som varierer minst mellom situasjonene. Ergo er hun både den informanten med flest modifiererte former, samtidig som hun har minst situasjonell veksling.

Akkurat som Berit benytter også Oda og Bjørnar seg av flere modifiererte former i oslosituasjonen enn i eidsvoll situasjonen. De har påfallende lik prosentandel modifiererte språkvarianter i situasjon A og B, men Oda benytter seg av flere tradisjonelle dialektvarianter utover de utvalgte språklige variablene. Dette er trekk som for eksempel /vaʈ/ (ble), /dom/,

/gøtve/, /grømme/, /støkke/ og /fekk/. Jeg vil påstå at disse dialektvariantene bidrar til å redusere den generelle modifieringsprosenten til Oda.

Tabellene viser at Tobias er den som varierer mest mellom situasjonene. Det interessante er likevel at den situasjonelle vekslinga på et vis strider mot forventningene om språklig akkomodasjon. Han modifierer mest i eidsvollssituasjonen og minst i oslosituasjonen. Riktignok benytter han seg av nesten det samme språklige repertoaret i alle situasjoner. Selv sier han følgende når jeg stiller spørsmål ved om han tror at situasjonene har påvirket måten han har pratet på:

«Jæ vil tro atte det påvirka det litt på manda'n (eidsvollssituasjonen) ikke sant for da var det en litt ny situasj'on for mæi (.) også sånn uttåver så har det påvirka mæ mindre (.) så jæ vil nok tro du hører det òg (.) for jæ mærka i dag at jæ har prata bræiere enn jæ gjorde di to fårrige gangene»

Ut ifra det Tobias selv rapporterer, kan det tyde på at det er andre ikke-lingvistiske faktorer som har vært avgjørende for hans valg av verbale strategier, slik som for eksempel intervjuenes grad av formalitet. Det kan tenkes at han har blitt mer komfortabel etter hvert som han har blitt kjent med intervjukontekstene, og dermed vært mer avslappet i møte med samtalepartnerne.

6.5.2 Kodeveksling, kodeblanding eller kodeglidning?

Samlet sett kan man si at informantene benytter seg av både osloformer og eidsvollformer i situasjonene. Ingen av informantene har et fullstendig skifte av variantinventar fra situasjon til situasjon. Faktisk benytter alle informantene (med unntak av Oslo-innflytteren) seg nesten utelukkende av *alle* varianter fra de utvalgte språklige variablene både i situasjon A, B og C. Forskjellen er bare at de benytter seg av *flere* modifiererte former i den ene situasjonen, og *færre* i den andre. Det er med andre ord ingen klar motsetning mellom den vekslinga som skjer innad i situasjonen og den vekslinga som opptrer i situasjonsskiftene.

Med utgangspunkt i Gumperz (1982) sine definisjoner (jf. kap. 3.2.3), kan den observerte vekslinga karakteriseres både som *kodeveksling* og *kodeblanding*. Informantene veksler og blander på samme tid. En kan si at informantene mine på mange måter gjør en omstrukturering av et individuelt og sammensatt, men på mange måter konstant, repertoar. Ofte er det imidlertid utfordrende å vite akkurat når informantene skifter eller blander mellom ulike varieteter, nettopp av den grunn at eidsvollsvarieteten og oslovarieteten i utgangspunktet er såpass like. Kanskje den observerte variasjonen heller bør karakteriseres som en form for *kodeglidning*. Ifølge Gibbons (1987) kan kodeglidning forstås som «variation in the composition of code mixtures according to one or more sociolinguistic factors» (ibid., s. 103).

Når det foregår en kodeglidning vil det ofte være vanskelig å fastslå akkurat når det skjer et skifte. Ofte skjer vekslingene på bakgrunn av variantenes *indeksikalitet*, språkets sosiale symbolpotensial (Silverstein, 2003).

Mæhlum (2011) skriver at kodeveksling som språkfenomen gjerne har blitt forstått som et språklig forfall, fordi det har vært en oppfatning om at språkbrukere som kodeveksler har en manglende kompetanse i en av de involverte varietetene (ibid., s. 11). I mitt datamateriale ser det imidlertid ut til at den generelle aksepten for det å variere mellom eidsvollsvarianter og oslovarianter er ganske høy, et funn jeg anser som sentralt i mitt prosjekt. Samtlige av informantene er av den oppfatning at Eidsvoll er et sted med stor språklig variasjon. Enkelte av dem uttrykker riktignok et ønske om å holde på lokale dialektvarianter, men ingen uttrykker negative reaksjoner til det å variere rent eksplisitt. Kanskje kan dette ha en sammenheng med at eidsvollsvariatet og oslovariatet er såpass like, noe som gjør aksepten for variasjon mellom dem enda større. I den sammenheng vil det være nærliggende å tro at små språklige detaljer vil ha enda større betydning i konstruksjonen av egen identitet og tilhørighet, noe vi skal se i det følgende.

7 Sammenfatning og diskusjon: potensielle forklaringsfaktorer

I forrige kapittel så jeg nærmere på det empiriske materialet mitt og *beskrev* den observerte, språklige variasjonen. Gjennom å kvantifisere den språklige dataen, kom det fram at informantene varierer intra- og interindividuell og at variasjonen både er kontekstuell og kontekstuavhengig. Variasjonen beskrev jeg videre som en form for kodeglidning. Gjennom den kvalitative analysen kom det fram at informantene har ulike oppfatninger om egen dialekt og tilknytning til lokale forhold, men at samtlige av dem har stor aksept for språkvariasjon, riktignok dersom variasjonen skjer på foretrukne betingelser (jf. kap. 6.1.2 og 6.4.2). Fram til nå har jeg derfor hatt en mer eller mindre *deskriptiv* synsvinkel. I denne delen av oppgaven skal jeg innta en *eksplanatorisk* synsvinkel. Jeg skal gjøre et forsøk på å forklare hva som ligger til grunn for den observerte språkvariasjonen.

7.1 Hva kan forklare kodevekslinga?

Det er mange måter å forklare lingvistisk variasjon på, og ofte deler man forklaringene inn i *eksterne* og *interne* sosiolingvistiske faktorer (Aitchinson, 1991). Mens eksterne faktorer tar for seg sosiale forhold som foregår utenfor språkssystemet, dreier interne faktorer seg om lingvistiske forhold innad hos den enkelte språkbruker. Jeg har vært opptatt av å se på både eksterne og interne faktorer i mitt prosjekt.

Det er nærliggende å tro at den språkvariasjonen som opptrer hos informantene ikke skjer av praktiske, kommunikative årsaker for å oppnå gjensidig forståelse, da både informant og samtalepartner innehar mye av det samme språklige repertoaret. Det må derfor være andre årsaker til at det foregår en kodeveksling. Valg av språklig kode er til en viss grad et individuelt og vurdert valg, fordi språkbrukerne har ulik grad av bevissthet om at ulike språklige koder indekserer ulike sosiokulturelle meninger og tilhørigheter. Samtidig er det også noen fellestrekk og tendenser i talevariasjonen som opptrer på tvers av informantene. Språkvariasjonen som oppstår kan derfor ikke bare forklares som et individuelt og vurdert valg, men må delvis også forstås som et resultat av noen overordnede prosesser og ikke-lingvistiske forhold.

I forsøk på å forklare hvilke årsaker som kan ligge til grunn for informantenes språklige variasjoner, har det vært viktig for meg å inkludere både sosiolingvistiske og folkelingvistiske betraktninger. Informantenes egne narrativ vil derfor fungere som supplement til

forklaringsmodellene mine. De teoretiske fremstillingene (jf. kap. 3) speiler på mange måter de forklaringsmodellene jeg nå skal zoome inn på.

7.1.1 Urbanisering og modernitet

Motsetningsforholdene *by* og *land* har lange historiske røtter. Det som er *urbant*, står i motsetning til det som er *ruralt*. Likevel er det mange samfunnsforskere som hevder at denne distinksjonen har blitt mindre klar det siste hundreåret (Myhre, 2008). I dag kan de fleste tettsteder tenkes å ha både urbane og rurale trekk ved seg. Det har foregått en *samfunnsmessig urbanisering*; samfunnsmessige strukturer som tidligere har vært karakteristiske for urbane områder, har like fullt fått innpass i det landlige. Det forekommer det vi kan kalle for «bygdebyer» (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 20-22). I tillegg kan man snakke om en *mental* urbanisering, en prosess hvor innbyggerne i disse «bygdebyene» får holdninger, handlemåter og vaner som går utover hjembygda, selv på tross av at de ikke er deltakere av et større bysamfunn. «De er deltakere i meningsfellesskaper som går langt utover det lokale» (ibid., s. 24). Denne urbaniseringen fører til at flere språk møtes, samfunnet blir mer homogent, og dialekttrekk fra steder med liten geografisk utbredelse forsvinner.

Som jeg har vært inne på innledningsvis i dette prosjektet, kan Eidsvoll kommune vise til en historie hvor industri og samferdsel har stått, og fremdeles står, sentralt. Helt siden Hovedbanen, Norges første jernbane, ble bygget mellom Eidsvoll og Oslo i 1854, har innbyggerne i Eidsvoll hatt mulighet til å omgås relativt hyppig og effektivt med deler av befolkninga på Østlandet. Etter fremveksten av Gardemoen og Gardermobanen, har befolkninga i kommunen vært i stor vekst. BaneNor sin *InterCity*-utbygging, med mål om dobbeltspor hele veien fra Hamar til Oslo S innen 2023, vil sannsynligvis bidra til å øke tilflyttinga til Eidsvoll de kommende årene. Målet er at *InterCity*-stasjonene, da inkludert Eidsvoll, skal fungere som «[...] et godt knutepunkt for kollektivtrafikken og bidra til fremveksten av nye boliger, arbeidsplasser, handel og kulturtilbud [...] de blir et godt utgangspunkt for lokal knutepunkt- og byutvikling» (banenor.no). Det er dermed tydelig at det foregår noen urbaniseringsprosesser i Eidsvoll kommune.

Samtlige av informantene i mitt prosjekt er enige i at Eidsvoll ligger sentralt plassert på Østlandet. «Det ær stort men ikke *for* stort» er en gjentakende beskrivelse av stedet. Riktignok er det ingen av informantene som karakteriserer Eidsvoll som en moderne eller urban kommune. Berit sammenligner Eidsvoll med «hytta», Oda beskriver stedet som «stille» og Tobias karakteriserer sentrum som «døtt»: «[...] det går konk'urs så ofte for det ær (.) fårk i æidsvåll nå æ litt (.) døm drar ikke på restur'ang og det brukes ikke det lille tilbudet vi har i

æidsvåll (..) så det æ veldi døtt». Videre plasserer han Eidsvoll i det jeg velger å tolke som en mellomposisjon mellom det urbane og det tradisjonelle. Dette gjør han indirekte ved å karakterisere Eidsvoll som mindre «rånete» enn Østfold, men mer «rånete» enn Oslo. Jeg synes denne sammenligninga er interessant, da Østfold er et av de områdene i Norge som ble tidligst industrialisert og lenge var «[...] landets viktigste industrifylke målt etter sysselsetting helt fram til omkring 1970» (Stjernholm & Sjøfteland, 2019, s. 101). Det er likevel ikke til å komme bort fra at holdningsklimaet som omgir det «østfoldske» området, deriblant talemålene i Østfold, lenge har vært preget av latterliggjøring. Selv om Tobias' utsagn ikke kan brukes som et bevis på hvordan forholdene opptrer i realiteten, kan karakteristikkene hans fungere som en god indikasjon på forståelsen av kulturelle forskjeller, og ikke minst Eidsvolls status i det østlandske, sosiokulturelle landskapet som sådan.

Alle informantene er svært positive på spørsmål om utbygging og økt tilflytting til Eidsvoll: «Jæ tenker det æ bra jæ (.) det bjir mere fårk hær og mere liv laga». Tobias håper at Sundet vil være mer «mod'ærne» ti år fram i tid. Bjørnar forklarer at det ofte er pensjonistene som er negative til forandringer:

«Di må se framåver di òg (.) se hva som æ best for framtia ikke bare hær og nå (.) (di) tenker *sånn har det alltid vært og sånn skal det alltid være* (.) di må være åpne for forandringer tenker jæ».

Det er nærliggende å tro at det har foregått, og fremdeles foregår, en *mental* urbanisering blant ungdommene som er bosatt i Eidsvoll. De har positive holdninger til at Eidsvoll er i utvikling, samtidig som de har interesser og holdninger som går ut over lokalbygda. Samtlige av informantene forteller for eksempel at de har det som vane å reise inn til Jessheim eller Oslo i helger, de drar på kafé, kino og konsert, og er opptatt av musikk, idrett og mote. De omgir seg ukentlig med ungdommer av ulik dialektal bakgrunn fra nærliggende tettsteder på treninger, kamper og øvinger.

Mental urbanisering og lokal tilknytning trenger imidlertid ikke å stå i en direkte motsetning til hverandre, noe jeg skal vise i neste kapittel. Til tross for sterke urbaniseringsprosesser, kan det lokale fremdeles fungere som en sentral bestanddel i den moderne identitetsutforminga (Mæhlum, 2002, s. 82). Det er nettopp denne motsetninga Oda fusjonerer når hun karakteriserer den typiske eidsvollingen som «en bonne i øggs». Ved å sette én tradisjonell interesse (gårdsdrift) opp mot én moderne interesse (mote), impliserer hun at

eidsvollinger, til tross for å ha lokale tilknytninger og vaner, også kan ha en fot innenfor det moderne og urbane.

7.1.2 Topostatisk og topodynamisk personlighet

Som jeg har vært inne på (jf. kap. 3), kan Thun (1996) sine motpoler *topostatisk* og *topodynamisk* personlighet være med på å forklare individers psykososiale orienteringer i en *lokal-supralokal* dimensjon, deriblant valg av språklige strategier. Selv om få språkbrukere kan plasseres under så idealiserte personlighetskategorier, kan informantene mine likevel illustrere ytterpunkter.

Det tydeligste skillet er mellom Oda og Berit. Sistnevnte, Oslo-innflytteren, skiller seg ganske markant ut i en topodynamisk retning. Hun har et solid fotfeste i det urbane og «osloske», uttrykker en sterk supralokal tilnærming, og sier eksplisitt at hun ikke identifiserer seg med stedet Eidsvoll: «Jæi følte mæ alltid litt sånn rar på æidsvåll». Berits supralokale tilnærming kommer også til uttrykk gjennom hennes valg av språklige strategier, hvor de modifiserte variantene er dominerende i alle situasjoner. Kanskje kan det være relevant å se Berits personlige orienteringer og verdiforankringer i sammenheng med en *avlokalisering* (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 25). Gjennom å legge fra seg språktrekk som blir ansett som lokalt markerte, fraskriver hun seg identifikasjon til det «eidsvollske». Hun forteller åpent at hun «la om» etter at hun flyttet til Oslo, noe som delvis var en bevisst språklig strategi: «Jæ hadde jo di små tingene som *ærlj* og *skævv* og *mjør* liksåm (.) men jæ bare slutta helt med det (.) og det kãm veldi nat'urli». «Di små tingene» som Berit beskriver er en utmerket illustrasjon på noen symbolske detaljer som enkelt kan modifiseres for å bli *nøytral* i en oslokontekst. De lokale variantene hun har lagt vekk, indekserer noe Berit ikke ønsker å signalisere, og gjennom å skure vekk disse detaljene gjør hun seg til en standard østlending: «[...] det var dæili at fålk ikke la märke til det».

I motsetning til Berit beveger Oda og Bjørnar seg i retning det topostatiske. Begge uttrykker lokal tilhørighet og identifiserer seg med noen lokale vaner og tradisjoner, som for eksempel Odas ønske om å ta over familiegården og bosette seg i bygda. Oda er glad i hjemstedet og i eidsvollsdialekta, og uttrykker et ønske om å bli identifisert som eidsvolling gjennom måten hun prater på: «[...] at du kan faktisk si atte *åja men hun æ jo faktisk fra æidsvåll*». Oda er den informanten som gjennomgående benytter seg av flest tradisjonelle språkdrag og eidsvollord. Det som er interessant er at hun bruker nettopp disse «små tingene» som Berit har lagt vekk for å gjøre seg mindre markert. Gjennom å benytte seg av språkdrag som indekserer noe «eidsvollsk», definerer hun sin tilhørighet til et *sted*. Bjørnar beveger seg

også i retning det topostatistiske, men i noe mindre grad enn Oda. Til tross for at han ikke skryter av at han er fra Eidsvoll, beskriver han likevel stedet og innbyggerne med det jeg tolker som positive beskrivelser, i tillegg til å være en av de informantene som benytter seg av færrest modifiserte språkvarianter.

Tobias har ett fotfeste i lokalbygda og ett utenfor, jeg vil derfor plassere han i en mellomposisjon. Han gir uttrykk for at han er glad i hjemstedet, synes det er «litt arti» å snakke «bræit» i byen, men rapporterer samtidig en tydelig identifikasjon til «bykulturen». Han har dessuten et sterkt ønske om å flytte ut av bygda. Dette kan òg være en forklaring på hvorfor han bruker flere modifiserte former i eidsvollssituasjonen enn i oslosituasjonen. Kanskje tjener den manglende akkomodasjonen en sosial funksjon i samtalen, hvor hensikten er å nøytralisere egen identitet. Det kan være at oslodama og eidsvoll dama signaliserer markante motpoler som han ikke kan kjenne seg igjen i: Oslodama som noe *for* markert i retning en Oslo-vest-tilhørighet, og eidsvoll dama som noe *for* markert i retning en tradisjonell eidsvollstilhørighet. Den språklige divergeringa kan være en måte å distansere seg fra begge tilhørighetene på.

7.2 Oslo som påvirkningsinstans

Som jeg har vist, foregår det noen urbaniseringsprosesser i Eidsvoll kommune, både i form av utbygginger, forflyttinger og språkmøter, men også i form av unge eidsvollingers mentalitet. Forhåpentligvis er det ikke uventet at jeg vil argumentere for at Oslo fungerer som «impulscenter» for disse urbaniseringsprosessene, og dermed er med på å påvirke eidsvollungdommers talepraksiser.

7.2.1 Standardisering, regionalisering og nøytralisering

I kapittel 3 skisserte jeg et bilde av den dialektutviklinga som ser ut til å foregå på Østlandet og i Norge for øvrig. Det foregår en *dialektnivellering*, en *regionalisering* og en *standardisering* som må ses i sammenheng med dimensjonen «sentrum–periferi». Det er helt klart relevant å se den talemålsutviklinga som foregår i Eidsvoll som en del av en standardiserings- eller regionaliseringsprosess, hvor «Oslo-spennet» ser ut til å ha dratt med seg (i hvert fall fire) ungdommer i Eidsvoll. Det empiriske materialet illustrerer at informantene kodeglider mellom oslovarianter og eidsvollsvarianter, og at motpolene «fint» og «bredt» gjelder på samme måte i Eidsvoll som innad i Oslo (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 155).

Samtlige av informantene peker på at de tror eidsvollmålet går i retning et «finere» språk. Når de bruker betegnelsen «finere» tolker jeg det som at de henviser til et talemål som er høyere opp i et dialekthierarki enn eidsvollsdialekta, et talemål med allmenn prestisje. Det er

mer eller mindre enighet om at det foregår en språklig nivellering i Eidsvoll, og at Oslo bidrar til den språklige utviklinga som foregår i området. Berit tror det kommer av at «man ær så i kont'akt med hvarandre og ræiser såpass mye runnt». Hun tror tilflyttinga til Eidsvoll kan ha som resultat at det blir «mye blanninger og hybr'ider (.) at det (eidsvollsdialekta) fejder litt ut». Bjørnar peker på det samme: «Når du åmgås med så mange pærs'oner som i æidsvåll for eksempel da så trur jæ den (eidsvollsdialekta) skjir mer og mere ut».

Hvorvidt den prosessen som foregår faktisk kan forklares som en regionaliserings- eller standardiseringsprosess, er en problematikk som er høyst reell i Eidsvoll, men en prosess det er vanskelig å gi et entydig svar på. Kanskje er det hele to sider av samme sak, ettersom oslomålet både fungerer som regionaltalemål og standardtalemål. Det jeg kan si noe om, er riktignok at talemålet i Oslo fungerer som norminstans. Forhåpentligvis er det nyttig å forstå eidsvollmålets utvikling som en standardiseringsprosess hvor utviklinga går mot en *nøytral* talemålsvarietet i en Oslo-Eidsvoll-dimensjon (Stjernholm, 2013, s. 17). Den nøytrale varietetten kan sammenlignes med det Bjørnar beskriver som å snakke «vanli». Det «vanlige» språket er et standard og umarkert språk som det er høy aksept for å benytte seg av fordi «alle» østlendinger gjør det.

Jeg vil, som Stjernholm (2013) gjør i sin avhandling, argumentere for at kodeglidninga mellom oslovarianter og eidsvollsvarianter kan forstås som en *nøytralitetsstrategi*. Da dialektene er så like i utgangspunktet, finnes det ikke alltid nøytrale varianter eller suffikser eidsvollingene kan benytte seg av for å nøytralisere egen tilhørighet. I flere av de språklige variablene jeg har valgt meg ut for dette prosjektet, har informantene kun to språkalternativer å velge mellom. Dersom de for eksempel benytter seg av en markert eidsvollsvariant, virker som at de «veier opp» ved å benytte seg av en markert Oslo-vest-variant på et senere tidspunkt (ibid., s. 54). Slik fungerer selve talevariasjonen antakeligvis som en nøytral kode i seg selv. Denne nøytralitetsstrategien kan sammenlignes med det Mæhlum & Røyneland (2012) omtaler som *dialektblanding*, en nøytralitetsstrategi hvor språkbrukere tar i bruk varianter fra flere dialekter og innlemmer dem i en særegen, individuell kode. I slike tilfeller vil det være blandinga som utgjør det nøytrale og ikke nødvendigvis produktet i seg selv (ibid., s. 143). Gjennom å benytte seg av et stort språklig repertoar tydeliggjør informantene overfor samtalepartner at de behersker ulike språklige koder. Slik kan nøytralitetsstrategien ha som funksjon at taleren blir i stand til å tilpasse seg den sosiale konteksten han eller hun er en del av.

Det er likevel ikke tilfeldig hvilke former ungdommene benytter seg av, eventuelt *ikke* benytter seg av. Informantene markerer personlig identitet gjennom små språklige detaljer. Som jeg har vist i analysen, har samtlige av eidsvollungdommene i dette prosjektet god kontroll på

hvilke språkformer som indekserer hva. Oda benytter seg for eksempel av noen påfallende markerte varianter fra eidsvollsdialekta i oslosituasjonen (jf. *fekk* eller *grømme*), samt at Berit bruker noen markerte «vesttrekk» i eidsvollsituasjonen (jf. *flyttet*). Disse variantene utgjør en sentral del av deres selvidentitetsfortelling. Gjennom å benytte seg av, eventuelt legge vekk, talemålsvarianter fra ulike statushierarkier, markerer språkbrukerne sin identitet i ulike kontekster (Stjernholm, 2013, s. 55).

Som jeg har vist ser det ut til at Eidsvoll, på lik linje med resten av Østlandet, tar del i en urbaniserings-, standardiserings- og nivelleringsprosess hvor eidsvollungdommers språk går i retning en homogen østlandsvarietet. Likevel gir de folkelingvistiske betraktningene i dette prosjektet tydelige indikasjoner på at *identitet* også må innlemmes i forståelsen av den språkvariasjonen som opptrer i Eidsvoll i dag. Samtidig som kodeglidninga kan fungere som en nøytraliseringsstrategi, er små språklige detaljer likevel med på å signalisere en tilhørighet til *noe*. *Stedet* Eidsvoll har ikke nødvendigvis fått noen mindre betydning av den grunn. «Sommetider er blot et enkelt ord, et prosodisk træk, eller en enkelt grammatisk form nok for en sprogbruger til at signalere tilknytning til et sted» (Quist, 2017, s. 55). Slik jeg ser det er Oslo en vesentlig del av denne identitetsutforminga. Osломålet fungerer på mange måter som «impulssenter» for den språklige situasjonen og de prosessene som foregår blant noen utvalgte ungdommer i Eidsvoll kommune i dag.

Litteratur

- Aitchinson, J. (1991). *Language change: progress or decay?* (2.utg) Cambridge: Cambridge University Press.
- Akselberg, G. (1997). Kvalitativ eller kvantitativ sosiolingvistik. I J. Bondevik, G. Kristoffersen, O. Nes & H. Sandøy (Red.), *Språk er målet. Festskrift til Egil Pettersen på 75-årsdagen 4. Mars 1997* (23-34). Oslo: Alma Mater.
- Akselberg, G. (2008). Talevariasjon, register og medvit. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy, *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistik*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag.
- Askheim, S. & Thorsnæs, G. (2020). *Eidsvoll*. I Store norske leksikon. Hentet fra: <https://snl.no/Eidsvoll>.
- BaneNor (2018). *Om InterCity*. Hentet fra: <https://www.banenor.no/Prosjekter/prosjekter/intercity/hvorfor-intercity/>.
- Eidsvoll kommune. (2016). *Om Eidsvoll*. Hentet fra: <https://www.eidsvoll.kommune.no/>.
- Flyen, S. (2005). *Eidsvoll bygds historie 1940-1964*. AIT Trykk Otta AS.
- Gibbons, J. (1987). *Multilingual matter, No. 27. Code-mixing and code choice: A Hong Kong case study*. Multilingual Matters.
- Gumperz, J. J. (1982). *Language and social identity*. Studies in International Sociolinguistics 2. Cambridge: Cambridge University Press.
- Helleland, B. & Papazian, E. (1981). *Norsk talemål: lærestoff og tekster til 3 programseriar om norsk talemål*. NRK Skoleradioen; 12-81. Oslo: NR.
- Hårstad, S. (2004). «Ikke så typisk trøndersk». *En sosiolingvistisk studie av ungdoms talemål i Oppdal* (Hovedfagsoppgave). Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap NTNU, Trondheim.
- Hårstad, S. (2010). *Unge språkbrukere i gammel by. En sosiolingvistisk studie av ungdoms talemål i Trondheim* (Doktorgradsavhandling). Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, NTNU, Trondheim.
- Hårstad, S. & Opsahl, T. (2013). *Språk i byen. Utviklingslinjer i urbane språkmiljøer i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hårstad, S. Lohndal, T. Mæhlum, B. (2017). *Innganger til språkvitenskap. Teori, metode og faghistorie*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Jahr, E. H. (2019). Lateraler i talemålet i Oslo - fra et enkelt system ca. 1880 til et nytt enkelt system i dag. I J. K. Hognestad, T. Kinn & T. Lohndal (Red.), *Fonologi, sosiolingvistik og vitenskapsteori. Festskrift til Gjert Kristoffersen (183-198)*. Novus Forlag.
- Labov, W. (1966). *The Social Stratification of English in New York City*. Washington, DC: Center for Applied Linguistics.
- Langli, H. (2002). *Fra lokalsamfunn til storsamfunn. En sosiolingvistisk studie av talemålsutviklingen i Vang ved Hamar* (Mastergradsavhandling). Trondheim: Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.
- Larsen, A. B. (1907). *Kristiania bymål. Vulgærsproget med henblik på den utvungne dagligtale*. Kristiania: Cammermeyer.

- Myhre, J. E. (2008). Urbanisering i Oslos periferi. *Plan 6/2008*, 12-19. Hentet fra: https://www.idunn.no/plan/2008/06/urbanisering_i_oslos_periferi.
- Mæhlum, B. (1986). *Språklige variasjonsmønstre hos innflyttere i Oslo*. Oslo: Novus Forlag.
- Mæhlum (1992). Dialektal sosialisering. En studie av barn og ungdoms språklige strategier i Longyearbyen på Svalbard. Oslo: Novus Forlag.
- Mæhlum, B. (2002). Hvor går vi - og hvorfor? Et forsøk på å trekke noen store linjer i utviklingen av norske talemål. *Målbryting 6*, 67-93.
- Mæhlum, B. (2008). Språk og identitet. I Mæhlum, B., Akselberg, G. Røynealand, U. & Sandøy, H., *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistik*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Mæhlum, B. (2011). Det "ureine" språket. Forsøk på en kultursemiotisk og vitenskapsteoretisk analyse. *Maal og Minne, (1)*, 1-31.
- Mæhlum, B. & Røynealand, U. (2012). *Det norske dialektlandskapet. Innføring i studiet av dialekter* (2.utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Nordheim, O. (1967). *Eidsvoll. Bygdebok for ungdom*. Eidsvoll: Eidsvoll Blads Trykkeri.
- Opsahl, T. & Røynealand, U. (2009). «Oslo ungdom – født på solsiden eller i skyggen av standardtalemålet?». I *Norsk Lingvistisk Tidsskrift 1*, s. 95-119.
- Preston, D. (1999). Waddayaknow?: The Modes of Folk Linguistic Awareness. I: *Linguistic Awareness*, Vol. 5, No. 1, 1996.
- Quist, P. (2017). Sprog – krop – sted: Dialektsamfundets menings-skabende orden. *Ideologi, identitet, intervention. Nordisk dialektologi*, 48(5), 57-71.
- Røsstad, R. (2002). Å undersøke oppfatningar om endring og variasjon i eigen dialekt. *Målbryting 6*, 191-200. DOI: <https://doi.org/10.7557/17.4759>.
- Røsstad, R. (2008). *Den språklege røynda: ein studie i folkelingvistik og dialektendring frå austre Vest-Agder* (Doktorgradsavhandling).
- Røynealand, U. (1994). *Når bygdemål møter bymål. Ein individsentrert eksempelstudie av fire sunnmøringer i Oslo*. Hovedfagsoppgave. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Røynealand, U. (2018). Sosial og geografisk variasjon, utjamning og ny variasjon frå ca. 1945 til i dag. I B. Mæhlum, (Red.), *Norsk språkhistorie. NSH-II Praksis*. Oslo: Novus, 240-257.
- Schilling-Estes, N. (2002). Investigating Stylistic Variation. I J. K. Chambers, P. Trudgill & N. Schilling-Estes (Red.), *The Handbook of Language Variation and Change*, 500-525. Oxford: Blackwell.
- Silverstein, M. (2003). Indexical order and the dialectics of sociolinguistic life. *Language & Communication 23(3-4)*, 193-229. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0271-5309\(03\)00013-2](https://doi.org/10.1016/S0271-5309(03)00013-2).
- Simonsen, H. G. (2017). Rotasisme. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 10.04.2020, fra: https://snl.no/rotasisme_-_spr%C3%A5kvitenskap.
- Skjekkeland, M. (1997). *Dei norske dialektane. Tradisjonelle særdrag i jamføring med skriftmåla*. Oslo: Høyskoleforlaget.
- Skolseg, E. (1994). *Romeriksdialektens levkår i skyggen av Oslo*. Upublisert hovedfagsavhandling. Universitetet i Oslo.

- Skolseg, E. (2000). «Vi snakker bare litt bredt». Problemer som kan oppstå når lingvister og ikke-lingvister skal snakke om språk. I: *Målbryting 4/2000*, 149-165. DOI: <https://doi.org/10.7557/17.4739>.
- Statistisk sentralbyrå. (2019a). Kommunefakta Eidsvoll. Hentet fra: <https://www.ssb.no/kommunefakta/eidsvoll>.
- Statistisk sentralbyrå. (2019b). Kommunefakta Oslo. Hentet fra: <https://www.ssb.no/kommunefakta/oslo>.
- Steinsholt, A. (1964). *Målbryting i Hedrum*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Steinsholt, A. (1972). *Målbryting i Hedrum 30 år etter*. Bergen: Universitetsforlaget.
- Stjernholm, K. (2013). *Stedet velger ikke lenger deg, du velger et sted. Tre artikler om språk i Oslo* (Doktorgradsavhandling). Universitetet i Oslo.
- Stjernholm, K. (2019). Variasjon som virkemiddel – hiphop, språkvalg og identitetskonstruksjon i Oslo. *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, 37(1), 25–57.
- Stjernholm, K. & Sjøfteland, Å. (2019). Talemål i Sør-Østfold: Ideologi, struktur og praksis. *Målbryting*, 10, 101-131. DOI: <https://doi.org/10.7557/17.4947>.
- Sundli, E. (1941). Eidsvollmålet. I R. Fladby, E. Bull, O. M. Sandvik & E. Sundli, *Eidsvoll bygds historie. Bygdehistorien 1700-1914*.
- Svendsen, B. A. (2012). Et språklig bakholdangrep? «Østfold-l-ens» inntog i Oslo. I U. Røyneland, & H.O. Enger (Red.), *Fra holtijaR til holting. Språkhistoriske og språksosiologiske artikler til Arne Torp på 70-årsdagen*. Oslo: Novus, 315–331.
- Swann, J., Deumert, A., Lillis, T. & Mesthrie, R. (2004). *A dictionary of sociolinguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Thoengen, V. (1994). *Hallingdal eller bokmål? En talemålsundersøkelse blant skolebarn blant Nes i Hallingdal*. (Hovedfagsoppgave). Oslo: Universitetet i Oslo.
- Thun, H. (1996). "Movilidad demográfica y dimension topodinámica. Los montevidianos en Rivera." I: *Neue Wege der romantischen Geolinguistik. Akten des Symposium zur empirischen Dialektologie*, (Red.), av E. Radtke & H. Thun, 210–269. Kiel: Westensee.
- Tjora, A (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Trudgill, P. (1986). *Dialects in Contact*. Oxford: Basil Blackwell.
- Vikør, L. S. (1999). Austlandsmål i endring. I T. Kleiva, I. Donali, T. Nessel & H. Øygarden (Red.), *Austlandsmål i endring: Dialektar, nynorsk og språkhaldningar på indre Austlandet*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Vedlegg

1: Intervjumaler

Situasjon A (oslosituasjonen)

Fritidstilbud

1. Deltar du i organiserte kulturarrangementer, idrettslag eller andre fritidsaktiviteter i (eller utenfor) Eidsvoll?
2. Hvordan opplever du kultur og idrettstilbudet som gis til unge i Eidsvoll?

Kollektivtransport

3. Hvilket transportmiddel benytter du deg hyppigst av i Eidsvoll?
4. Hvordan vil du beskrive det kollektive tilbudet i Eidsvoll?
5. Hvilke tiltak tror du man kunne gjort for å minske personbiltrafikken i Eidsvoll?
6. Tror du eidsvollungdom er opptatt av miljø og klima?

Eidsvolls framtid

7. Hvordan vil du beskrive Eidsvoll som sted?
8. Hvordan ser du for deg Eidsvoll 10 år frem i tid?
9. Hvor ser du deg selv 10 år frem i tid?
10. Kan du dra frem noen positive og mindre positive sider ved å bo i Eidsvoll som ungdom?
11. Kommer du til å flytte tilbake til Eidsvoll i fremtiden?
12. Hva er dine tanker om utbygginga i Sundet?

Situasjon B (eidsvollsituasjonen)

Skole- og utdanningsvalg

1. Hva er bakgrunnen for valget av videregående skole?
2. Hva er bakgrunnen for valget av utdanningsprogram?
3. Skulle du ønske Eidsvoll videregående skole hadde større utvalg av utdanningsprogram?
4. Hvilke planer har du etter videregående skole?

Skole- og karakterpress

5. Kan du beskrive dine tanker rundt fraværs grensa?
6. Hvorfor tror du at mange unge opplever økt press når det kommer til skole og utdanning?
7. Har du noen tanker om hvordan økt press i skolen kan forhindres?

Skole- og klassemiljø

8. Kan du beskrive viktigheten av et godt skolemiljø/klassemiljø?
9. Hvor viktig er lærere for å skape et godt klassemiljø?
10. Hvor viktige er medelever for å skape et godt klassemiljø?

Situasjon C

Stedet Eidsvoll

1. Hvordan vil du beskrive Eidsvoll som sted?
2. Hvordan vil du beskrive den typiske eidsvolling?
3. Hvordan vil du beskrive den typiske osloenser?
4. Er det noen forskjeller på de menneskene som bor i Eidsvoll kontra andre plasser på Østlandet?

Identitet

5. Vil du si at du passer inn i den typiske beskrivelsen av en eidsvolling?
6. Vil du si at du passer inn i den typiske beskrivelsen av en osloenser?
7. Føler du deg knyttet til hjemstedet ditt? Er stedet Eidsvoll viktig for deg?
8. Er du stolt eller flau over bygda di?

Eidsvollsdialekta - selvrapportering

9. Kan du forsøke å beskrive eidsvollsdialekta med noen få ord?
10. Kan du gi noen eksempler på språklige trekk du tenker er typiske for eidsvollsdialekta?
11. Snakker *du* eidsvollsdialekt?
12. Hva betyr dialekta di for deg?
13. Kan du huske om du har fått reaksjoner (positive eller negative) på språket ditt i samtale med folk fra andre steder av landet?
14. Finnes det måter å snakke på som du oppfatter som «bedre» enn andre?
15. Kan du forsøke å beskrive oslodialekta med noen få ord?
16. Hva synes du om at ungdom legger om/endrer dialekten sin og bruker dialekttrekk fra andre steder?
17. Tror du at *du* noen gang legger om/endrer din dialekt ut ifra hvem du prater med eller hvilken situasjon du er i?

Avsløring av prosjektet

Jeg avslører prosjektets sosiolingvistiske karakter

18. Hva synes du om at jeg skal høre på språket ditt og se om du har vekslet?
19. Tror du at du har snakket forskjellig med de tre intervjuerne?
20. Tror du at den oppsatte situasjonen påvirket måten du pratet på, på noen måte?

Avslutning

21. Har du lagt merke til noen språklige endringer i eidsvollsdialekta?
22. Hvordan tror du eidsvollsdialekta er om 10 år?

2: Samtykkeerklæring

Navnet mitt er Karoline Marie Rasmussen, og jeg er lektor- og masterstudent ved Institutt for språk og litteratur ved NTNU i Trondheim.

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt om ungdom i Eidsvoll sin dialekt og dialektvariasjon. Formålet med mitt prosjekt er å få dypere innsikt i den dialektvariasjonen som finnes innad i Eidsvoll, samt hvordan ungdom stiller seg til denne variasjonen. Dersom du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du er med i totalt tre intervjuer på ca. 30 minutter hver. Intervjuene vil gjennomføres av meg og to andre studenter. Under intervjuene vil det bli brukt en lydopptaker.

Det er frivillig å delta, og du kan når som helst trekke tilbake ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli slettet, og det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg på noen måte. Jeg behandler opplysningene om deg konfidensielt og i samsvar med personvernreglementet. Navnet og kontaktopplysningene om deg vil jeg erstatte med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra annen data.

Siden Eidsvoll er en liten bygd, kan det hende at det er mulig for andre som kjenner til prosjektet å tyde hvem du er i oppgaven. Opplysningene om deg vil derfor anonymiseres. Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.mai 2020. Lydopptak fra intervjuene vil slettes når prosjektet er ferdigstilt våren 2020.

Hvis du har noen spørsmål, er det bare å ta kontakt med meg på telefon eller e-post.

Med vennlig hilsen,

Karoline Marie Rasmussen

Trondheim, 25.10.19

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet, og samtykker til å delta i tre intervjuer, samt at opplysninger om meg behandles fram til prosjektet er avsluttet den 15.mai 2020.

.....

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Sammendrag

Hensikten med denne studien har vært å se på språklige forhold blant ungdom i Eidsvoll kommune, både konkrete språklige realiseringer og holdninger og oppfatninger til egen dialekt og dialektvariasjon. Jeg har forsøkt å tegne et tydelig bilde av den talemålsvariasjonen som fire informanter fra Eidsvoll byr på, hvordan individene i området stiller seg til denne variasjonen, samt hvilke forklaringsmodeller som kan ligge til grunn. Teorier om språk og sted har vært sentrale holdepunkt for drøftingene mine, i tillegg til informantenes egne oppfatninger om den opplevde, språklige tilværelsen. Avslutningsvis har jeg sett de språklige forholdene i lys av oslomålets trekraft. Formålet med prosjektet har aldri vært å gi en konkret eller spesifikk konklusjon med to streker under svaret. Jeg har på best mulig måte lagt frem en oversikt over noen forhold som kan bidra til å kaste lys over et sted som har gjennomgått store samfunnsendringer, og som har blitt lite forsket på innenfor den sosiolingvistiske vitenskapsdisiplinen.

Det empiriske materialet i prosjektet er hentet fra totalt tolv dybdeintervjuer med fire unge eidsvollinger på henholdsvis 18 og 19 år. To av informantene var bosatt i bygda ved intervjutidspunkt og to av dem hadde nylig flyttet for seg selv. Samtlige av informantene ble observert i tre intervjukontekster hver med samtalepartnere av ulik dialektal bakgrunn, nærmere bestemt Oslo og Eidsvoll. Kontekstene fungerte videre som forutsetninger for å kartlegge språklig tilpasning og variasjon. Analysene mine har vært både kvantitativt og kvalitativt baserte. Den kvantitative analysen har gjort at jeg har fått en bredere oversikt over den språklige variasjonen på intra- og interindividuell nivå, og den kvalitative analysen har bidratt til å gi meg en dypere forståelse av individenes subjektive erfaringer og opplevelser av egen språklige virkelighet.

På grunnlag av analysene har jeg funnet at talemålet til ungdom i Eidsvoll karakteriseres av en bred talevariasjon, riktignok dersom man tar som utgangspunkt at det foregår en homogeniserings-, nivellerings- og standardiseringsprosess i området. Informantene veksler mellom eidsvollsvarianter og oslovarianter innad i de ulike kontekstene, men også i situasjonsskiftene. Det ser ut til at denne måten å variere på fortøner seg som en nøytraliseringsstrategi, og at talemålet i Oslo fungerer som norminstans fordi det har høy prestisje og aksept. Individene har høy språklig bevissthet, og bruker denne bevisstheten om språklige forhold til å konstruere individuell identitet og tilhørighet.

Masterarbeidets relevans for lektoryrket

Dette masterprosjektet er relevant for mitt arbeid som fremtidig norsklektor av flere årsaker. Først og fremst er det relevant fordi språk og dialekter er et tema som kan knyttes til flere kompetansemål i skolen, kanskje spesielt i den videregående opplæringa. Her skal elevene blant annet lære om særtrekk ved norske språk og hvordan språkmøter er med på å skape språkendringer. De skal også lære om språkutvikling og sammenhenger mellom språk, kultur og identitet. Arbeidet med masterprosjektet har gjort at jeg har opparbeidet meg god kunnskap om en tematikk jeg kan bruke på flere måter i undervisninga. Ikke bare kan jeg bruke kompetansen til å undervise om språk og dialekter, jeg kan også knytte kompetansen min opp mot hvordan språkutvikling og samfunnsutvikling går hånd i hånd, og hvordan individer bruker språk for å indeksere identitet og tilhørighet. Dette er forhåpentligvis en tematikk som kan engasjere elevene, da språk og dialekter er temaer som mange har ulike oppfatninger og holdninger om, noe denne masteroppgaven er et godt eksempel på.

Masterprosessen har dessuten gjort at jeg har lært mye om eget skriveforløp, en nyttig erfaring jeg kan få bruk for i min lærerhverdag. Å skrive en avhandling er krevende i seg selv, og jeg har fått innsikt i hvor mye planlegging og arbeid som ligger bak en slik skriveprosess. Jeg har fått god erfaring i å jobbe selvstendig, samtidig som jeg har vært nødt til å reflektere over eget arbeidsforløp gjennom revidering av tekst. Erfaringer med tekststruktur og tekstoppygging er relevante erfaringer jeg kan ta med meg videre inn i arbeidet med norskfaget. Som fremtidig lærer er jeg ansvarlig for å skape et trygt miljø hvor elevene kan åpne seg opp om utfordringer og erfaringer med egne og andres tekster. Dette er en nødvendig del av elevenes opplæring i både skriving og lesing. Jeg vil derfor hevde at jeg gjennom arbeidet med denne sosiolingvistiske masteren, går ut med mye relevant fagkompetanse og erfaring som kan brukes aktivt i fremtidig norskfaglig undervisning.

